

K t a k t i k i.

I.

Hic Rhodus, hic salta ...!

Od vseh strani potrjujejo, da danes pričeto jesensko državnozbornsko zasedanje bode iz različnih vzrokov, sosebno pa zastran osadnega stanja v Pragi izredno viharno. Stranke in njih klubi stopijo v cislitavski osrednji zastop z določnimi namerami, oziroma tudi predlogi in načrti. Pri takem položaju, ko so duhovi bolj ali manj razgreti ali celo razburjeni, je težavno dokazovati in še bolj svetovati kaj takega, kar se ne zлага s psihološkim razpoloženjem morda nobene skupine Dunajske zbornice poslancev. No dejstva so prezaresna, da bi ne silila k premišljevanju, in presojevanje stvari vede vsaj nas do tega, da bi zares slovanski zastopniki, zunaj poljskega „Kola“, združili se za taktiko, nasproti kateri bi morale obmolkniti nasprotne stranke, in katera bi zajedno zaresno in odločno otipala mišljenje centralne vlade na stališču, na katerem po lastnih, svečano razglašenih zatrjevanjih stoji sama od začetka do danes.

Pri našem kratkem razpravljanju čitatelj ne zasledi nove logike, pač pa to, da je stara pesem ravno v tem trenutku, v pogledu na današnje otvorjenje državnega zbora, posebno primerna.

Vsi narodi in vse stranke obeh polovin cesarstva morajo priznati, da mednarodno položaje vpliva na našo monarhijo jednako, kakor na druge države. Pri vsem tem, da so zveze velikih evropskih držav, obrnene druga proti drugi, sedaj jako jasne, je vendar skupno evropsko položaje zapleteno, in vsled tega je tudi v naši celokupni državi obči razvoj stvari in razmer težavniši, nego bi bil pri bolj preprostem položaju mirnih dob. Gledé nato slovanskim narodom cesarstva čisto nič ne pomaga sedaj, raziskovati vzroke in krivde, da je tudi njih položaje hujše, nego je bilo ali bi bilo v čas naravníjšega razvijanja mednarodne politike. Sedaj je jedino odločilno vprašanje, kaj bi bilo možno doseči kljubu mnogovrstnim zaprekam in težavam tudi v tej neprijazni in neugodni dobi.

Med avstro-ogerskimi narodi so jedni gospodovalni, drugi pa pod vplivom ali celo v podrejenosti tega gospodstva. Med slovanskimi narodi so jedino Poljaki gospodovalni in kot taki v tej dobi še posebno mogočni, ali prav za prav v takem položaju, da se morejo vesti in tudi vedejo kot mogočni gospodovalci.

Vsi drugi Slovani našega cesarstva dolžni so še le boriti se za svoj narodni obstanek in neizogibno potrebni kulturni razvoj. V svojem boju stremé za ciljem z dvojimi sredstvi; jedno je historičsko državno pravo, drugo pa ste totranska in ogerska, sedaj veljavna ustava. V ogerski ustavi je najvažnejši za tamošnje Slovence takó zvani narodnostni zakon od l. 1868.; v cislitavski polovini pa sedaj veljavna ustava od l. 1867., in v tej ustavi zopet je najvažnejši čl. XIX. in pa XIV., katerih prvi zagotavlja vsakemu narodu obstanek in gojitev narodnosti in jezika, drugi pa popolno svobodo vere in vesti, s katero svobodo je tesno združena tudi svoboda cerkvenih obredov in liturgičnih jezikov.

Zgodovinsko državno pravo podeljuje več avtonomije tudi v političkem in sosebno materialnem pogledu; v narodnem pogledu pa ne daje in tudi ne potrebuje več, nego je zagotovljeno v sedanji cislitavski ustavi, in je to zavisno jedino od pravega izvrševanja navedenih ustavnih členov osnovnih zakonov. Historičska državna prava imajo gališki Rusi, Čehi in Hrvati; Hrvati imajo po zgodovini tako pravo, da je v njem prostora tudi za Slovence.

Gališki Rusi in Slovenci pa doslej ne povdarjajo toliko zgodovinskih državnih prav, kolikor pa ustavna prava, in med temi pred vsem za vse narode jednako narodnostno in v istem členu združeno jezikovno pravo. Gališki Rusi in Slovenci pa ne nasprotujejo in ne morejo nasprotovati historičskim pravom, ker se dostajajo tudi njih, in so le zaradi taktike doslej potegovali se jedino za narodnostno in jezikovno pravo ali, kar bolj odgovarja resnici, so se zlasti Slovenci omejevali celo izključno na narodno jezikovno pravo.

Ker pa je narodnostno in jezikovno pravo v zgodovinskih državnih pravih dejanski obseženo in umevno samo po sebi, je tudi umevno, da Čehi in Hrvati se niso mogli nikdar protiviti in se tudi niso protivili taktiki Rusov in Slovencev, vsled katere stremijo do tega trenutka za izvršenjem pred vsem ustavnega prava, bodisi v navadnem smislu omejenega ali pa popolnega, kakor je izrecno obseženo v mišljenih členih.

Antagonizem pa ni bil doslej od nobene strani znaten in mogočen; po največ so se izražale želje, da bi negospodovalni slovanski narodi zjedini se za skupno taktiko na to ali ono odločilno stran. Ta želja je bila in je do cela opravičena in naravnost potrebna; kajti nasproti velikim strankam gospodovalnih narodov je možno zastopnikom negospodovalnih narodov doseči to ali ono pravo v celoti jedino s pomočjo združene jedne in iste taktike.

Dosedanji napor teh narodov ostali pa so nevspešni; to pa ni čudo, saj so bili njih zastopniki v napačnih, njim neugodnih zvezah, in torej niso mogli nikdar in nikakor zjediniti se za skupno taktiko.

Doslej so storili največi korak Mladočehi s tem, da so v državnem zboru ločili se od poljskega „Kola“ in kluba konservativcev; Mladočehi so vrgli velike verige v stran in s tem otvorili pot, po kateri je možno zjediniti se slovanskim, se ve da nepoljskim zastopnikom za skupno taktiko.

Ko je odpadla glavna ovira, je naravno vprašanje: Ali naj stremé zastopniki negospodovalnih slovanskih narodov *sedaj* za izvršenjem historičnih državnih prav, ali pa naj se omeje na borbo za izvršenje ustavnih prav, oziroma narodnostnega in jezikovnega, za vse narode jednakega prava?

II.

Kot najviši aksijom velja vsem avstro-ogerskim narodom, da dinastija je nepremična zaščitnica celokupnih interesov, zgodovinskih državnih prav, ustav in v obče vseh zakonov. Ker pa pošteva korona ne le notranje dejanske razmere, ampak tudi mednarodno položeno, tudi ona ne more pogoditi na vse strani takó, kakor bi želeli ti ali oni narodi. Čehoslovani so razvideli iz spominov Beustovih, zakaj je padel v svoj čas Hohenwart, in so se z njim pokopali tudi fundamentalni členi.

Iz vsega postopanja cislitavske osrednje vlade je sedaj razvidno, da ona ne more in noče delati na to, da bi se izvršila historiška državna prava. Na to stran je sedaj gluha ravno takó nasproti češkemu, kakor hrvatskemu državnemu pravu, in da ne nasprotuje tudi enakemu pravu galiških Rusov, prihaja od tod, ker imajo poslednji sedaj dovolj opraviti z napor, da bi si priborili vsaj nekoliko narodne enakopravnosti, in bi se jim ne rušila stara azbuka in cirilometodijska cerkev.

Vlada je tu gotovo v soglasju z najvišimi činitelji; to pa ne pomenja nič drugega, kakor da najviši fak-

torji ne vidijo sedaj primerne dobe za izvršitev zgodovinskih prav, ne tega ne onega slovanskega naroda. Torej ni nikakor treba misliti, da bi ti faktorji zanikovali načelno ta prava. Pride doba tudi za ta prava, in narodom zaradi tega ni treba obupovati ali pa kakor si bodi odstopati od teh prav.

Vse drugo je pri nacionalnih in državnopravnih nasprotnikih; nemška liberalna stranka načelno taji taka prava, in nemški nacionalci so tu ne le v soglasju, ampak tudi neumorni v pačenju zgodovinskih dejstev in svedoštev. Nemške stranke se od osrednje vlade razločujejo v tem, da one bodo nasprotovale izvršenju državnih prav tudi tedaj, kedar bode vlada v soglasju s korono za tako izvršenje. V sedanji dobi se pridružujejo nemškim načelnim nasprotnikom državnih prav vse gospodovalne narodnosti, torej poleg Madjarov tudi Poljaki in vsi ti odlomki drugih narodnostij, kateri dobivajo dejansko ali moralno pomoč pri gospodovalnih narodnostih.

Naj se po takem slovanski narodi potegujejo sedaj še toliko za svoja zgodovinska prava, dosežejo jih v tej dobi ne, in dobiček vseh njih naporov je le v tem, da se širi in utrjuje zavest o teh pravih od inteligencije do širokih narodnih množic. Ta dobiček je sicer velik, ali narodi imajo za svoj obstanek in razvoj ne le dejanskih, ampak tudi nujne potrebe. Kulturno mogočni in gospodovalni narodi vplivajo v toliki meri na tujčevanje slovanskih mas, da brez dejanske izvršitve narodne enakopravnosti se od leta do leta večja izguba in opasnost v narodnem pogledu. Na izvršenje zgodovinskih državnih prav slovanski negospodovalni narodi *morejo* čakati, na odlašanje izvršitve popolne narodne enakopravnosti pa *nikakor ne*. In to je velika in gledé na taktiko odločilna razlika!

Ali se pa slovanski narodi *morejo* nadejati, da pridejo z izpremenjeno in skupno taktiko do cilja, da se jim izvrši v celoti narodna enakopravnost? Mi mirno trdimo, da na to stran je pri sedanjem položenu vsekakor več nadeje, nego za izvršitev historičnih državnih prav. Zakaj?

Staročehi, med njimi posebnó jako bistri Mattuš, so često trdili, da narodna enakopravnost se mora izvršiti *prej*, nego pa historiško državno pravo, in sicer zato, da bi nemške stranke ne imele povoda trditi, da bode z izvršenim historičnim pravom v opasnosti nemška narodnost. Ali imajo osnovanih razlogov za tako mišljenje ali pa ne, to je druga stvar; dovolj, da je treba odstraniti tudi tako podtikanje. Resnica pa je tudi to, da pri Madjarih so se slepili ravno ti, kateri so jim najbolj pripomogli k vstvarjenju duvalizma, in uže ta izkušnja opominja manjšine, ki bi pripadale pod kako historiško državno pravo, k največi opreznosti.

Denimo, da bi se porušil duvalizem, pa da bi stremeli Madjari za njegovo obnovitvijo, kdo bi jim vero-

val, brez prej podanih poroštev? Kdo iz Slovanov bi upal Poljakom, ako bi imeli jednaka neizvršena zgodovinska prava, kakor Čehi, Hrvatje, Malorusi? In tudi Hrvatom ne bodo Srbi, n. pr. dalmatinski, nikdar verovali in bodo zahtevali poprej garancije za cerkev, narodnost in jezik, specijalno azbuko.

Sicer pa državnopravni narodi, kateri nočejo tujičiti drugih narodnostij, radi poprej privole v poročstva njih narodnemu obstoju in razvoju.

Državnopravni narodi morajo po takem zaradi lastnega cilja skrbeti poprej za izvršenje narodne enakopravnosti, in to pravo je posebe zajamčeno tudi tem narodom, kateri ne spadajo, ali v obče ne ali pa samo posredno tudi pod historiška državna prava.

Ne da bi tu navajali dokaze, s kratka trdimo, da pogajanje o poroštvih zunaj centralnega parlamenta bi ne dovajalo do pravega cilja, in bi spravljali nekatere slovanske narodnosti v veliko opasnost, in smo mi torej za izvršenje narodne enakopravnosti tam, kjer je sedaj državni zbor, in kjer velja sedanja ustava za vse narode. Kar se dostaje Čehov samih, omenjamo le, v kako položnje so spravile ves češki narod Dunajske punktacije, ki so se sklenile in podpisale tudi zunaj državnega zbora. Dejstva in razmere slovanskih narodov silijo na to, da se izvrši narodna enakopravnost v Dunajskem glavnem parlamentu.

Ta zahteva obseza taktiko v obče in se ne omejuje na nikako dobo, ker velja za vsak čas, za vsako položnje. Da je potreba porabiti to taktiko v državnem zboru baš v *sedanji* dobi, na to silijo pa posebni vzroki.

Vlada se je postavila za *sedanjo dobo na izključno ustavno stališče*, prezrši vse druge poprejšnje ali drugačne izjave. S tega stališča izvršuje ona ravnopravnost po svojem razumu, in ker ta razum ni nezmoten ali ne nedotakljiv, je dolžnost slovanskih narodov, da pridejo oni vladi na pomoč, kjer so opazili po skupnem in kritičnem presojevanju, da vlada ne izvršuje ustavnih zakonov pravilno.

Vlada je v poslednji čas razglasila sicer nekaj gospodarstven program, katerega naj bi se držale tako zvane „zmerne“ stranke, in k tem se je sama prištela tudi združena nemška levica. Po tem programu naj bi v narodnem pogledu začasno stvari ostale, kakoršne so bile do tega razglasa.

No „zmernost“ nemške levice, da ne omenimo drugih njenih barantij, sezajočih v nacionalno politiko, si vendar dovoljuje, v tej sesiji predstaviti se Dunajski zbornici poslancev s posebnim jezikovnim predlogom. Ako nima osrednja vlada nič proti taki „zmernosti“, mo-

rejo se poslužiti iste zmernosti tudi slovanske stranke, bodisi da so v nacionalno nadzmem Hohenwartovem klubu, bodisi da so razglašene ali celó razvpite kot hudi slovanski radikalci. To zmernost morejo sedaj porabiti Mladočehi in ti, kateri hodijo z njimi jednake poti.

Vladi sami dovoljuje gospodarstveni program s posebnimi novelami nadaljevati izvršenje Dunajskih punktacij in, kakor se kaže, pogajati se, nekoliko v strani od gospodarstvenega programa, z južnotirolskimi Italijani.

Grof Kalnoky je v poslednjih delegacijah izjavil, da zadovoljnost narodov v celokupni državi bi tudi njemu olajšalo delo v zunanji politiki; to zadovoljnost pa bi pospeševalo najizdatnije in trdnejše izvršenje narodne enakopravnosti, enakomerno za vse narode, torej ne le za Nemce v Čedah in eventualno Italijanov na južnem Tirolskem.

Mednarodno položnje, kakor razumejo razni merodavni činitelji stvari, ne dopušča sedaj izvršenja zgodovinskih državnih prav; pač pa dovoljuje izvršitev narodnostne in jezikovne ravnopravnosti za vse narode, in ta izvršitev bi celó ugajala zunanji politiki.

Postaviti se je torej iz najvažnejših razlogov na ustavno stališče, katero izključno zagovarja sedaj notranja vlada. Proti temu stališču ne more postaviti se noben činitelj, nobena stranka, ki hoče ostati zmerne v smislu vlade.

Proti „zmerni“ stranki, ki predloži sedaj jezikovni načrt, treba je postaviti se z odgovarjajočo zmernostjo, to je z enakim in v resnici z ustavo soglasnim materijalom. Tak poskus bi bil dostojen pravih slovanskih zastopnikov; ta poskus je pri sedanjem položnju na znotraj in zunaj jedino možen, je v soglasju z notranjo vlado in posredno z vodstvom zunanje politike, je potreben za uslovja obstanka in vspešnega kulturnega razvoja vseh narodov, in zajedno najprikladnije sredstvo v zavrnenje nakan združene nemške levice.

Tak poskus, stopiti skupno na ustavno stališče, prisili osrednjo vlado, da pokaže barvo, v koliki meri jej je do tega, da se dejanski izvrši ustava v členih, ki so za slovanske narode podstava in uslovje vsemu drugemu.

Tu označeno ustavno stališče priporočamo iz taktičnih razlogov pred vsem Mladočehom, in imeli bodo nakrat pomnoženo ne le dosedanjo moralno podporo, ampak se jim iz tehtnih razlogov pomnožé tudi tovariši izmed ostalih slovanskih, se ve da ne poljskih zastopnikov. Ustavno stališče baš v tem momentu, v tem zasedanju je za slovanske zastopnike in za osrednjo vlado pravi: Hic Rhodus, hic salta . . . !

O Mladočehih.

Mladočehi so imeli že od začetka raznovrstnih nasprotnikov in sovražnikov; obteževali so jim stališče v lastnem narodu in češkem konservativnem plemstvu v družbi z višo hierarhijo, in sovražili so jih nepremično v strankah raznih narodov, celó slovanskih. Največe nasprotje pa se goji proti njim, odkar so premagali v kraljestvu Staročeha ter so se povzdignili do mogočne stranke v narodu, do vpliva med Čehoslovani vseh pokrajin v obče in do krepkega kluba tudi v osrednjem parlamentu.

Sovrašstvo in hudo nasprotstvo proti Mladočehom prihaja od moralne sile, ki je neoporečno v tej stranki. Mladočehi so v obče nekaki in jedini zastopniki politiskega idealizma, kateri se opira na moralne zakone in jednako pravo. Kot politiški idealisti držali so se svojih načel tudi nasproti strankam, katere so zaslužile jedino to pravo, katerega se drže same, pravo moči ali pesti. S svojega idealistiškega stališča dali so se zavesti, da so tu pa tam navduševali se za izjave, ki so prihajale od psevdo-liberalne nemške, prave darvinistiške in nizko materijalistične stranke. Bili so v svojem idealizmu često nepraktični, ker se niso mogli s svojih višin pogrezati v nižine podlosti, hinavstva, da bi sodili stranke po njih vatlu.

To, da se razprostira mladočeški idealizem na mnogotere različne strani, ni samo po sebi napaka; saj je le doslednost v tem, ako so vzeli idealno vsako točko svojega bogatega programa. Ali ravno obilost tega programa je Mladočeha često premagovala, da so kazali tu pa tam nepraktično taktiko. Radi bi bili kar zajedno spravili ves program na dnevni red, in to jih je jako slabilo. Takó so se hoteli kazati v jedni in isti dobi, kakor so zanesle stvari, sedaj kot boritelje za prava liberalna načela, sedaj za narodno enakopravnost, sedaj za zgodovinsko državno pravo. Sami njih načelniki so priznavali, da so kot *skupnost* prišli naglo in nakrat na poprišče; vsled tega je nastalo med njimi nekako vrenje, iz katerega so še le dozorevali pojedinci, ne toliko za načela, kolikor za taktiko. Od tod izvira tudi razlika med njimi, ki jih loči, da govorimo parlamentarno, na levo, sredo in desno. Na levi bi bili takó zvali skrajni radikali, v sredi jedro in večina pristašev mladočeške stranke in na desni, zmerna ali takó zvana realistiška stranka. Vsaka teh strank je imela ali prav za prav ima svojega znanega načelnika. Kljub tej razliki so vse te skupine v glavnih točkah jedine, ločijo se bolj po taktiki, nego po bistvu, in na zunaj se kažejo vse kot jedna sama stranka, katero označujejo politiški nasprotniki z različnimi pridevki. Nobena stranka v Avstro-Ogerski ni dobila še toliko epiteta ali postranskih imen, kakor jednotna skupina Mladočehov. Imena državnopravne, federalistiške, radi-

kalne, husitske, panslavistiške, ruske stranke, kažejo že same po sebi na značaj in bogastvo programa, ki ga zagovarjajo Mladočehi v skupnosti.

Idealizem, ki je v programu Mladočehov, kakor naravno, povzdiguje poslednje nad druge stranke; oni imajo v tem programu kriterije ali merila nasproti vsaki drugi stranki, nasproti zunanji in notranji politiki. Ta merila se opirajo na zgodovino, na naravno in ustavno nacionalno pravo, na moralne zakone medsebojnosti, na dejanske razmere našega cesarstva in njegovega skupnega naseljenja in so nasproti dosedanemu razvitju strank in ustavnega življenja doslej neobičajna v naši državi. Ta merila imajo utrjeno podstavo, in to je ravno, kar vzbuja toliko nasprotja proti Mladočehom. Druge stranke, katerih jedne bi rade ostale pri dosedanjem gospodstvu, druge pa se še nadalje zibale v svojem oportunizmu, se bojé jedino teh obsežnih, za nje celó rezkih meril. Tem strankam je torej do tega, da bi zatrle ta merila; po Mladočehih mahajo, na merila njih programa pa mislijo. Z nositelji meril nadejajo se, da odstranijo tudi merila sama. Zato takó strašni boji proti Mladočehom!

Taktiko, katero rabijo nasprotniki in sovražniki Mladočehov, so si že od začetka jako olajšali, opisovali so namreč stvari takó, kakor da bi za Mladočehi ne bilo mnogo češkega naroda; sedaj pa, ko so pokazale različne volitve in druge pojave drugačno lice, priznavajo sicer, da za Mladočehi so tudi velike množice narodove, ali te da so zavedene, in da je treba torej skrbeti, da narod izprevidi krive poti, na katere jih je spravila mladočeška stranka; po tem spoznanju da se narod odvrne zopet od Mladočehov ter se povrne na prave poti. Prave poti pa bi bile v smislu gospodovalnih in oportunističkih strank v tem, da bi češki narod zašel zopet na pot in k taktiki Staročehov, češkega plemstva, starih zaveznikov „Kola poljskega“ in kluba Hohenwartovih konservativcev, in če treba, še nekoliko stopinj — niže, namreč do skrajnega postopanja s češkimi antipodi nemške levice.

Mase celó takih narodov, ki uživajo večjo svobodo in daljše ustavno življenje, nego avstrijski, dajo se, kakor kaže izkušnja, do današnjega zavajati in zasukavati, da pripadajo sedaj v jeden, sedaj v drugi tabor. V češkem kraljestvu je narod duševno in politiški jako razvit, zajedno materijalno ugodno podprt, da mu ni treba prodajati glasov, kakor se godi v velikih merah po nekaterih deželah in državah. No na mase češkega naroda vplivajo toliko različni in mogočni činitelji, da tudi pri njem je treba poštovati omahljivost množic, samo da ne v tolikih merah, kakor drugod. V obče je možno trditi, da pri Čehoslovanih v kraljestvu so vendar razmere drugačne, kakor pa v ostalih deželah cesarstva,

in to celó v Moravi in Sileziji, kjer je naseljen češki narod tudi v kompaktnih masah.

Prilичno nam je rekel jeden načelnikov mladočeske stranke, da v češkem kraljestvu ne sučejo poslanci naroda, ampak narod suče poslance, da se je treba torej njim ravnati po željah narodovih. To bi se utegnulo krivo razumeti ravno v pogledu na Čehe češkega kraljestva, zato je pojasnilo baš sedaj celó važno.

V obče je zgodovina človeška taka, da naposled odločujejo najvišji narodni voditelji usodo narodovo. Ako se od mladočeske strani priznava v tej dobi, da narod vodi svoje zastopnike, ne pa obratno, priznavajo zajedno, da sedaj češki narod nima nobenega najvišjega voditelja kot neoporečno priznано avtoriteto. Obči razum narodov je vrgel dr. Riegra, je vrgel še druge drugače zaslužne in tudi bistre može in vrže nadalje še kakega drugega izkušenega in mislečega dejatelja. Ako so sedaj Mladočehi na površju in na čelu narodu vsaj v kraljestvu, ima to posebne in tehtne vzroke. V češkem narodu ni le samo masa naroda, ampak je tudi *velika masa inteligencije*, in ta naobraženi del naroda je takó rekoč združil sile svojega občega razuma in s tem postavil sebi in vsemu narodu Mladočehi na čelo. Za Mladočehi ne stoji le kaka kopica poprečno razumnih volilcev, ampak skupni razum inteligencije narodove. Ta razum nima torej za seboj avtoritete pojedincev, ampak veliko večino narodnega naobraženstva. Ta skupni razum utegne sicer zaostajati za razvitjem posameznih čeških dejateljev in zastopnikov, ali ima to prednost, da je bolje oprt in utrjen: ne more se motiti takó lahko, kakor se utegne to goditi pri priznanih, takó rekoč absolutnih avtoritetah voditeljev ali državnikov.

Kakoršne so po takem razmere baš sedaj na Češkem, ni verjetno, da bi narod mladočesko stranko takoj popihnil s poprišča ter jo nadomestil z drugo stranko, in naj bi se ta razlikovala od sedanje vodeče stranke tudi jedino po taktiki. Možno je misliti, da češki narod vrže in obsodi pojedince ali celó vse sedanje vsled izvolitev kvalifikovane poslance mladočeske stranke, nikakor pa ne mladočeske stranke kot take, kot skupnosti. Drugače bi mladočeska inteligencija v skupnosti, ki stoji za sedanjimi poslanci, obsodila sama svoj razum, torej sama sebe. Pokazala bi večina inteligencije češkega naroda, da se je prelehkomišelnó kvalifikovala za mladočesko stranko ter razglasila poseben program. Pokazala bi taka inteligencija, da bi se ne smeli opirati niti na skupni njen razum; da je omahljiva in vetrena celó v združenju svojih intelektualnih sil. Kaj takega bi bilo tužno in največa nesreča za narod; kajti potem bi bil tak narod popolna igrača svojih nasprotnikov in vragov, katerim bi bilo treba le nekoliko sile v smislu pestnega prava, pa bi ga vrgli, kamor bi hoteli.

Psihologični zakoni govoré proti taki omahljivosti, in verjetno ni, da bi bila na to stran izjema pri narodu,

ki je podelil svetu uže toliko genijev ali veleumov na polju znanstva, umetnosti, obče politike in celó verskih reformatorjev. Misliti je treba torej, da to, kar je spoznal češki narod pred malo leti v svojem velikem in krepkem naobraženem delu za pravo, ne bode uže sedaj razglašal za krivo, in če je spoznal takrat potrebo posebne mladočeske stranke, da bode isto stranko smatral potrebno še nadalje, in to toliko bolj, ko se ni uresničila doslej nobena točka mladočeskega programa. Mladočeska stranka torej ostane, in le zastopniki njeni se utegnejo menjati; to pa ni nobena nesreča odločilnega pomena.

Mladočeska stranka utegne gledé na kako točko celó taktiko izpremeniti, ne da bi vsled tega izgubila svoj pravi značaj. Saj dozoreva tudi ona, in njej izkušnje še več pomagajo, nego v parlamentarizmu uže zastarelim strankam. V njenem idealizmu pa je taka sila, da ne more zastareti, kakor stranke, katere so se izneverile prvotnim načelom, kakor je to najočitniše pri nemški sedanji Združeni levici. S svojim idealizmom ostane ta stranka ne le mlada med Čehoslovani, ampak mlada tudi nasproti vsem drugim strankam avstrijskega parlamentarizma in mlada v obče.

Značaj mladočeske stranke kaže, da se utegnejo preračunati ti, kateri računijo na njen razpad v skupnosti. Tudi ko bi prišlo do novih volitev, ostane mladočeska stranka krepka, in le sila, ne pa naravni razvoj jo more oslabiti na zunaj, v tem ko ostane na znotraj neporušena. Mladočeska stranka ostane, dokler se bode držala svojega programa, krepka, kakor je krepek češki narod sam; saj ima v njem oporo in ima podstavo v veliki večini češke inteligencije.

S tem, da je mladočeska stranka bolj idealistična nego vsaka druga, ni rečeno, da stremlja ta stranka za cilji, ki bi se ne dali doseči; preidealno je ona doslej mislila le o strankah, o katerih se je nadejala, da se jej pridružijo; motila se je pri nemški levici, ako je kedaj menila, da ta stranka ima le pičico pravega liberalizma v sebi; motila se je, ako je mislila tudi le na trenotek, da se poljska frakcija poboljša kedaj, in jednako bi bila slepila sama sebe, ako bi se bila nadejala prave sopomoči od konservativnega kluba.

Kar se dostaje programa samega, ne pretiravajo Mladočehi nikjer, ker poštevali dejanske razmere cesarstva v presojevanju zunanje politike, zgodovinska prava in tudi ustavo gledé na notranjo politiko.

Mladočehov ni spravila lastna volja v opozicijo, ampak stvari same; te stvari se niso izpremenile, zato ne morejo tudi oni izpremeniti stališča opozicije. Tista potreba, katera jih je silila k aktivni opoziciji, je ostala neizpremenjena, in zato ni možno misliti, da bi Mladočehi to aktivno opozicijo zamenjali sedaj s pasivno opozicijo.

Mladočehi so bili prvi, ki so stopili s kritičnimi merili v državni zbor in odtod tudi v delegacije. V po-

slednjih so bili oni doslej celó jedini kritiki zunanje politike in politike okupovanih dežel. Zaradi te kritike so jih še posebej obsojali raznih vrst nasprotniki. Poslednji niso vajeni prenašati drugih kritičnih meril, nego taka, katera odobrujejo vsa dejstva in vse odnošaje. Nasprotniki mladočeške stranke se postavljajo na stališče nezmotljivosti, na katerem ne trpé nikake opozicije. Celó v konciljih so opozicije, kjer so načela in stvari vendar na trdnejših podstavah, nego pa strankarski interesi parlamentarnih odločujočih skupin in vsakodobnih vlad, a gospodovalne stranke našega osrednjega parlamenta se vedejo takó, kakor da bi zagovarjale same dogme. Nestrpnost nasproti mladočeški stranki je v našem parlamentu v resnici do skrajnosti velika, in priimek husitov, ki ga dajejo Mladočehom, spominja zajedno na željo, da bi se tudi ti sežgali na ognjih, kakoršne neti moderno popačeno konstitucionalno življenje.

Mladočehi so se okrepili z zagovarjanjem tega, kar so opuščali Staročehi; ti so molčali nasproti obćemu položenu in zunanji politiki, so utihnili nasproti historičnemu državnemu pravu češkemu, so se vezali s protislovanskimi klubi, kakoršna sta Hohenwartov in poljski klub, in so naposled udali se za Dunajske punktacije. Pri poslednjih je odločilo to, da osrednja vlada ni privolila v notranji češki jezik na Češkem. Mladočehi so se postavili na stališče večine naseljenja avstro-ogerskega, in ta večina je slovanska. S tega stališča so začeli presojevati tudi zunanjo politiko, o kateri želi sam grof Kalnoky, kakor se je izrazil v poslednjih delegacijah, da bi bila ž njo v soglasju notranja politika pri zadovoljnosti vseh narodov cesarstva.

V notranji in zunanji politiki pa vidijo Mladočehi jeden in isti sistem, in oni delajo nato, da bi se izpremenil ta sistem ter položil na primerniše podstave, kakor so se poslanci dr. Herold in mnogi drugi mladočeški zastopniki izjavili mnogokrat. Za izpremeno sistema pa je treba mnogo dela in časa, zato se tudi Mladočehi nikdar nadejali niso, da pokažejo s svojim opozicijskim delovanjem takoj vidne vspehe. Največa krivica in kratkovidnost se nasproti Mladočehom kaže v tem, da se jim očita dosedanja neuspešnost. Dosegli so uže mnogo, da so prvi začeli pretresati stvari objektivno in ne samo s strankarskih stališč, in je to le ugodno, če se njih

kritika vjema s treznim premišljevanjem dejstev in razmer. Mladočehi se ravno vsled tega, da delajo na preobrat sistema, ne ustrašijo zaradi dosedanjih neuspehov na zunaj, dobro vedoč, da so dosegli v toliki večji meri vspehov moralnih. In na tej poti hoćejo delovati tudi nadalje, in bi bili vsi dosednji vspehi izgubljeni, ko bi se ločili od dosedanjih načel in dosedanje taktike.

Le te stranke, katere tirajo v oportunističkih zvezah protislovansko politiko, dražijo prav po otroče Mladočehe, češ, naj pokažejo, kar so dosegli. Oni se uže od začetka niso potegovali za malenkosti in so pobijali dosledno drobtiničarsko politikovanje Staročehov in drugih, njim podobnih ali pa še slabših strank.

Mladočehi niso dosegli še vidnih vspehov, ker so osamljeni; njih osamljenost kaže pa le, da so vse druge stranke, z izjemo malo zastopnikov, ki so se jim pridružili, gnjile in v protislovanskem tiru, s katerega iz raznih vzrokov ne morejo ali ne marajo pridružiti se mladočeški opoziciji. Poslednja ni kriva, da imajo toliko nezdravega pred seboj, in je le ironija stvari, da pri trebljenju gnjilavi je ta stranka najbolj sovražena od vseh strani. Z izpodkopavanjem te stranke pa se ne odstranijo vprašanja, katera so z mladočeško stranko stalno na dnevnem redu; modri državniki bi se morali zahvaliti, da jim daje mladočeška stranka potrebnega gradiva v premišljevanje in popravljanje tega, kar se je zagrešilo ali zamudilo doslej. Ostale stranke jo tirajo dejanski pristranski, oziroma celó proti ustavi in raznim njenim osnovam; Mladočehi so jedini, kateri so sposobni in pogumni, da vsaj moralno brzdajo gospodovalne in ohole stranke, teptajoče zgodovinska in ustavna prava negospodovalnih narodov. Mladočehi s tem, da so kritiki dejstev in razmer v obći politiki, kažejo na potrebo korektur, in s tem so si uže pridobili in si nadalje pridobivajo zaslug za državo in vse te narode, kateri so dejansko lojalni. Sedaj se Mladočehi obsojajo, kakor se obićajno godi objektivnim sodnikom; pride doba, ko bodo s hvaležnostjo spominjali, da je vsaj jeden narod imel stranko in može, ki se niso zbal izjavljati svoje preverjenje o potrebah za preobrat. Ta doba napoči, čim preje dobé Mladočehi somišljenikov in zaveznikov med ostalimi Slovani.

Čehi, Poljaki, Rusi.

V pogledu na sedanje osadno ali izjemno stanje v Pragi, izražajo se Rusi prijazno nasproti Čehom. Poljske novine v Galiciji pa karajo zaradi tega Ruse, češ, s kakim pravom so naklonjeni Čehom, ko se v Varšavi poljski listi podreajo takisto, kakor sedaj v Čedah, poprejšnji cenzuri itd. S tem, pristavlja „Velehrad“, so se dotaknili Poljaki najtužnejšega vprašanja v Slovanstvu,

namreč ruskopoljskega vprašanja. Rusi pa so porabili to priliko in odgovarjajo Poljakom. Ravno ta odgovor pa je poučen sosebno v pogledu na sedanje položene Čehov in drugih Slovanov našega cesarstva.

Z „Velehradom“, od 30. septembra t. l., priobćimo tudi mi odgovor, ki ga daje Poljakom „Kijevsko Slovo“; to pravi:

Med položenjem avstrijskih Čehov in ruske Poljske je velik historičski in dejanski razloček. Kraljestvo češko je vstopilo v zvezo Habsburške korone po prostovoljnem dogovoru, carstvo (kraljestvo) poljsko pa je bilo priključeno k Rusiji tedaj, ko je pod imenom velikega vojvodstva Varšavskega vedlo pod prapori Napoleona I. vidno vojno proti Rusiji. Vendar pa je Aleksander I. Poljski pustil njeno konstitucijo, njeno vojsko, upravo, sodišča, zakone, šole, denarje! Isti general Zajonček, kateri je zapovedoval poljskim četam proti Rusiji leta 1812. in 1813., ostal je glavni vojni poveljnik v ruski Poljski. Med rusko državo in poljskim kraljestvom je ostala carinska ali colna granica. Vrh tega je dobil poljski živelj, vsled politike Adama Čartoryškega, večji vpliv v zapadni Rusiji, nego za poslednjih poljskih kraljev. Poljska in Rusija ste bili v osebni uniji, združeni po osebi ruskega vladarja, kateri je bil zajedno poljski car. Od l. 1815. do l. 1830. je ruska Poljska uživala razmerno večjo samostalnost, nego sedanje Ogersko, več dejstvenosti, nego sedanje Bavarsko; ruski Poljaki so imeli več prav, nego ostali ruski državljani. Poljskemu narodu se je godilo dobro; ali poljski magnati, kateri niso hoteli pozabiti starih časov, zanetili so l. 1830. vstanek. Ta vstanek je bil potlačen z ruskim orožjem; Poljska je izgubila svoj zbor, svoje armade, ali ohranila si je vse druge uredbe. Vstanek l. 1863., provzročen po magnatih s pomočjo angleških in napoleonskih spletek baš v dobi, ko se je Rusija pripravljala k reformam, je zapravljal ruski Poljski prejšnjo avtonomijo (dasi n. pr. državljanski kodik ima Poljska tudi sedaj), in je vrgel na Poljake znano omejeenje.

Po tem vstanku je ruska Poljska nekoliko v družbeno-politiškem pogledu zaostala za Rusijo, ali temu ni kriva Rusija. V kraljestvu Poljskem ni porotnih sodišč, ni deželne in mestne samouprave; no tudi v mnogih drugih ruskih mestih, katera se niso puntala nikdar, ni ne tega, ne onega. V Varšavi je cenzura ne le za poljski, ampak tudi za ruski tisk, ali je tudi v Kijevu, Odesi, Harkovu, Saratovu, v Moskvi in Petrogradu. Rečejo Poljaki: od dobe vstanka l. 1863. je prešlo 30 let, moglo bi se to že pozabiti; pravimo: da, že davno je bil čas, v Varšavi ne pripravljati in v Levovu ter Krakovu ne prirejati slavnostij v spomin vstanka poljskega. Ali negleda na vse to, kar je ruska Poljska izgubila vsled dveh vstankov, ona se pripravlja tudi sedaj k boljšemu gospodarskemu položaju, nego Poljska pruska. Ne Levov, ne Krakov, se ve da tudi ne Poznanj ne more pretendovati na poljsko stolico, tako, kakoršno se kaže le ruska Varšava sredi poljskega življenja, poljske literature in umetnosti.

Pruski Poljski so dali še le sedaj velikega ali prabiskupa; v Rusiji ni in ni bilo nikdar drugih katoliških škofov razun poljskih.

In poljski jezik v Varšavi in Kališi ima se dejanski boljše, nego v Poznanju, v Gdansku.

Pruska politika . . . no je vedno dobra le za politiko druga Koscielskega, ne pa za poljski narod, kateri stalno izgublja stara poljska tla in polni vrste "Polonije" v severni in južni Ameriki. Svoboda tiska . . . a tudi ta je dobra le za prusake, poljski pišočje — — —!

Taka je pri primerjanju položenja ruske in pruske Poljske. Sam časopis "Przeglad" ne pobije, da na vsakem koraku pruskih Poljakov zaznamujejo mogočne izjave zagotovljenje vernosti k Nemcem in neprijateljstvo k Rusiji.

Ruski Poljaki so tudi lojalni, tudi verni podaniki ruske države, verujemo do cela to, no oni molče, ker so preveč glasni kriki neprijateljski pri granicah. Ti kriki terorizujejo ruske Poljake in imajo vpliv na rusko družbo. Se ve da so odkriti lojalni ruski Poljaki, nerazločujoč se v ničemer od Rusov, možno jih je najti v vseh delih državljanske in vojne službe; a "Przeglad" in njegovi sobratje imenujejo jih "izdajnike" ter se klanjajo pred pruskim Stablevskim, "deželnim admiralom" Koscielskim, katera sta dokazala že davno, da nemška milost jima je draža, nego poljski narodni interesi.

Poljaki ruski kot verni podaniki ruskega vladarja stojé na ravni z ostalimi prebivalci Rusije, in veljajo za nje popolnoma gospodujoči zakoni. Dura lex, sed lex . . . !

Drugo položenje imajo Čehi v Avstriji. Ustava zagotavlja jednako pravo vsem prebivalcem Avstrije brez razlike narodnosti in vere. Dejansko Čehi nikakor ne morejo doseči ravnopravnosti z Nemci. V Pragi so za manjšino nemško, sestajajočo najbolj iz Židov, na ulicah zaukazani dvojezični napisi, češki in nemški, v Libercu češka manjšina ne more doseči čeških napisov poleg nemških. V Brnu je jezik povsod nemški. Vsak Čeh, uradnik ali sodnik, mora znati nemški, no Nemec, uradnik v severnih Čedah, ne mora znati češki. V ostalem vé "Przeglad" najbolje, kakó se kaže v Galiciji ravnopravnost ruskega prebivalstva pod nadvlado poljsko.

Čehi niso nikdar vstali proti Avstriji, nikdar se niso pridružili k vragom Avstrije, kakor so to delali Madjari l. 1866 in Poljaki l. 1813; Čehi so prelivali svojo kri na vseh poljih v bitvah pod prapori avstrijskimi; oni "so povzdignili slavo in moč Avstrije" po besedah samega vladarja Franca Josipa.

Čehi živé v Pragi in okolici sedaj v osadnem stanju. Državni zbor bode brzo presojeval zakonitost tega izjemnega stanja. Po "Przegladu" bode poljsko "Kolo" glasovalo za osadno stanje, pritrđi tudi Trutnovski predlogi in predlogu Plenerjevemu o uvedanju nemščine kot državnega jezika. . .

Kedar bode v Galiciji rusko prebivalstvo, sestavljajoče večino, ker Židov ne štejemo med Poljake, niti ne Rusov, zapisanih pri znanem ljudskem štetju, ko je bil vsak Poljak, kateri je kakor si bodi govoril poljski, kedar, pravimo, bode rusko prebivalstvo v Galiciji dejanski ravnopravno s Poljaki; kedar bode rusko prebivalstvo gališko imelo toliko ruskih gimnazij, kolikor je poljskih; kedar bode ruski jezik pri sodiščih in upravi na isti stopinji s poljskim; kedar bode v Levovskem deželnem in Dunajskem državnem zboru toliko poslancev ruskih, kolikor poljskih; kedar bode ruskemu državljanu svoboden vstop v javno službo, kakor Poljakom; kedar jezuviti ne bodo mešali se v stvari ruske cerkve, in visoka gospoda v rusko pravopisanje, z jedno besedo, kedar bodo Rusi in Poljaki v Galiciji dejanski "svobodni s svobodnimi", "jednaki z enakimi": tedaj in jedino tedaj priznamo "Przegladu" pravo, očitati nam simpatije k Čehom. Ali pa ne bode treba očitati, ako prestanejo Poljaki biti verni slugé germanizmu, brezuslovno udani nemškemu interesom, tamquam ad cadaver; tedaj postanejo Slovani, takrat i mi, Rusi, dasi ne gojimo k Poljakom sovražtva, bomo stali k Poljakom, kakor sedaj k Čehom, Slovencem, Srbom — kakor brati k bratom!"

Zastopniki nepoljskih Slovanov imajo v besedah "Kijevskega Slova" dovolj snovi v sedanje premišljevanje.

Iz poezij Fr. Levstika.

Ribice.

Oj ribice prijazne!
V vodi pri tolmunih
Vesele vi živite.
A vi lahko neskrbne
V potocih se igrate,
V globokej vodi skritih
Vas solnčni žar ne najde
I srca vam ne vname;
A meni srce vnela
Devica je prelepa,
Da ga ne pogase mi
Potoci vsega sveta,
Deževje vsega neba,
Ni vse široko morje!

Izvirnik.

Рыбца.

Ой рыбаца приязне!
В водици при толмунх
Веселе вы живите.
А вы легко нескрбне
В потоцих са играте,
В глѣбокеѣ водѣ скритых
Вас солнчнй жар не найде
И срца вам не внаме;
А менѣ срце внала
Дѣвица не прѣлѣпа,
Да га не погаса ми
Потоци всега свѣта,
Дежевиѣ всега неба,
Ни все широко морѣ!

Лажурскій.

У ручья.

O rybki dorogia!
Vъ vodiцахъ вы глѣбокихъ
Веселыя живете.
А вы легко безъ скорби
Въ ручьяхъ играете;
Въ водѣ глѣбокой скритыхъ
Лучъ солнца не найдеть вась,
Не загорить вамъ сердце.
Прекрасная-жъ дѣвица
Меня воспламенила,
Что погаситъ мнѣ сердца
Ручьи не могутъ въ мирѣ,
Ни неба всѣ потоки,
Ни воды всѣхъ морей.

Фр. Целестина.

POROKA.

Godec pa piskajo.
Svatje mi vriskajo.
Streli pa pokajo.
Ženske se jokajo. —

V hiši oblačijo
Mojo mi Ančiko.
Lepo na glavo jej
Devljejo venček bel.

Solze teko jej.
Grenke solzice!
Brišejo hitro jih
Bele ročice.

Bele ročice,
Vas sem jaz ljubil!
Ljubil sem lice. —
Vse sem obljubil.

Stari pa oče
Rekli so hudi:
„Ančika hoče,
Nič se ne mudi!“

Nič se mudil ni
Snubil je Ančiko:
Oče so dali jo,
Mati jokali so.

Ančike niso
Nič mi vprašali.
Hitro pa revo
So oklicali.

Danes pa piskajo,
Godci veselo,
Peljejo Ančiko
Svatje vso belo.

Naj jo le peljejo,
Mojo to Ančiko!
Glasno naj vriskajo
Svatje veseli vsi!

Pojdem še jaz tja,
Glasno zavriskam,
Da bo to čulo
Mrtvo srce.

Mrtvo bo čulo
Moje srce!
Čulo bo njeno
Vročje srce! —

Godec pa piskajte,
Svatje mi vriskajte!
Naj le mi počí
Moje srce!

—st—

Iz Krčevinskih potočnic.

ELEGIJA.

Pozdravljam solnčna te raván,
Ki pred menój si razprostrla,
Gregorčič.

Mnogo sem videl ravnin, potujoč za mlada po svetu,
Mene nobena nikjer ni žalostila takó,
Kakor me ti žalostiš, prelepa ravnina Prekmurska,
In žalostila me boš vedno, ko pridem v ta kraj.
Kaj je te žalosti vzrok? Zakáj ona tukaj nastaja?
Je-li nesreče spomin, ki mi je v srcu?
Grozne nesreče spomin, v kateri vzdihuje tu narod,
Ki kakor megla nad njim je razprostrla svoj krov.
Draga mi zemlja si ti, zeló rodovitna ravnina,
Daleč jednake ti ni, kamor okrog se ozrem.
Mala si vejica nam slovenskega šibkega debela,
Narod na tebi živeč, miren, pohleven kroták,
Zmeren, pobožen, plašán, nalik je cijočemu slavcu,
Ki za grmovjem je skrit, a žvergoli presladskó.
On se krokárja boji, močnejšega mnogo od sebe,

Sili ga vedno krokár, glas naj posnema njegov.
Čuden krokárjev je glas, neznosen je nežnim ušesom,
Nikdor ne sluša ga rad, njega se ptice bojé.
Nekaj je ptic, ki dobro vedó posnemati druge,
Da se jim čuditi smeš, če jih po perju poznaš.
Čudiš se res jim lehkó. A slavec ni srakoper, škorec,
On ni papigi jednak, tudi ni šoji nalik.
Slavec si tujih glasóv nikdar ne bo dal vsiljevati,
Saj sam najlepše žgoli, ptičjih glasóv je on kralj.
Čili moj rod, nesrečni trpin živeč preko Mure,
Ne potujči nikdár tebe oholi Madjar.
A da zbok njega trpiš, krivičnika ti neprestano,
To me, ah, to me boli, zmerom bolelo me bo.
Solznimi tórej očmi vsekdar te pozdravim, ravnina,
Kedar se ná te ozrem, žalosten toč potujoč.

Božidar Flegerič.

Gavranu.

Sad se viješ grobištem,
Jerbo sječe nema,
Pa ipak mi zakovan
Jedan narod driema.

Tiho driema uspavan,
Ej moj družo stari,
A po tjelu rana mu
Do rane krvavi!

Na tu krvcu nečeš ti,
Moj gavrane vrani,
Jerbo tu mu zadaše
Negyami tirani!

Ti se pustaš ponosan
Po razbojnom polju,
Ili sitiš grobištem
Požudnu ti volju.

Al za robsku biednu krv
Tebi se nemari,
Kukavičji ukus slast
Otoj krvci kviri.

Al da rod se podigne,
Pa da se probudi,
I da smelo izvrigne
Topu čile grudi:

Letio bi razbojem,
Ti moj crni stvore,
Na lješine obsjane
Trakom nove zore!

R. Katalinić-Jeretov.

Живеть народъ*) завистниковъ,
Ужасный ада плодъ;
Толпа то ненасытниковъ,
Стремится лишь впередъ.
А честь и правда все молчи!
Ненужной это хламъ:
Ты самого себя люби,
Люби и свой карманъ!

Зачѣмъ блѣдно твое лице? —
Твой другъ теперь успѣлъ!
А ждалъ онъ долго, безъ конца,
Надежду лишь имѣлъ.
Тебя же зависть все грызетъ!
Душа ея полна:
Тебѣ спать ночью не даетъ,
И гонить днемъ тебя.

Она славянское дитя,
Враги намъ говорятъ. —
Хоть не одна славянская,
Все жъ наша благодать!
И какъ еще! Да тутъ молчать,
Пріятель, должень ты!
Не тернить правды вѣдь твоей брать,
Не знаетъ зависти! . .

Фр. Целестинъ.

*) Народъ pomeni tu ljudje, kakor n. pr. v: купцы ловкий народъ, trgovci so prebrisani ljudje. C.

Iz spominov na Galicijo.

(Napisal „X“. — Konec.)

Malorusinje niso bile gotove, ali smejo menjati poljube z vojaki-Nemci. Naše „vojaške ustnice“ niso zadele ob tej priliki ob ustnice nežnega spola, ker se je ta odtegnil ustnam tujcev vajakov.

Dobro to malorusko ljudstvo vedelo je nasproti vajakom izkazovati svojo gostoljubnost.

Primerjaje to ubogo ljudstvo našemu slovenskemu, n. pr. maloruskega kmeta našemu kraškemu, zasledimo res veliko razliko.

Malorusko ljudstvo kaže se nam uže na prvi pogled jako ubogo. Kmetske kočje in iz bičja ali trsja pleteni hlevi nam svedočijo to; priča nam tudi živina, poljsko orodje in drugo.

Človeku, navajenemu zreti po naših vaseh lepe cerkve z visokimi zvoniki, zdi se pač čudno videti tam (vsaj po manjših selih) borne lesene cerkve z malimi lesenimi zvoniki. Kakor po slovenskih zakotjih, sosebno primorskih gorah, uživa tudi malorusko kmetsko ljudstvo meso le ob največjih praznikih (i tu velja izjema).

Vino in deloma celo pivo je ubogemu tamošnjemu kmetu skoro nepoznana stvar. Za to ljudstvo je le vodka — boljša in „navadna“ — katero običajno izdelujejo brezvestni Židi v svojih tovarnah.

Milo se uže mora storiti človeku, videčemu, da je ta ubogi narod malone povsem v rokah Židov, da mu Židje varijo polusmrtno vodo, in mu isto še posebe točijo v svojih „krčmah“.

Z malo, najmanjšo izjemo se mora reči, da je vsaka krčma v vsakem selu lastnina Židova.

Žida najdeš v obče povsod, kjer je le kaj izdatnega, a lahkega zaslužka. Ne najdeš pa Žida na polju, da bi sam obdeloval zemljo.

Tujcu zdi se na prvi hip, da je Galicija židovska ali vsaj polžidovska dežela, vsaj če poštevaj manjša mesta. Ta se ti zdé prava gnjezda, kjer gospodari umazani Žid! Dà, umazani so ti Židje! Mnogokrat primerjal sem jih kar boljšim ciganom. Onim, kateri so privajeni Židom naših mest, zdelo bi se to do cela neverjetno. Bolji, da, mnogo bolji se mi vidi v tem pogledu „nežni spol“. Zunaj na deželi bilo je videti primeroma lepo število krasnih židovskih deklet.

Primerjaje pa v narodnem pogledu maloruski živeli poljskemu, spomnil sem se uborne domovine naše. Razmere so se mi kazale na to stran jednake, kakor pri nas, ali prav za prav še mnogo slabše.

Pri nas so ognjezdni Nemci in Italijani po mestih, vasi in „zemljo“ puščajo poprek pa nam Slovencem.

Pri nas povsod gospoduje nemščina in italijanščina, a naša materinščina je sužinja. Dà, jednako kakor pri Slovencih, je tu med Malorusi, mislil sem si večkrat. Mesta v Galiciji so v poljskih rokah, poljske so srednje šole, poljska je skoro vsa intelgencija, poljska je aristokracija. Kar preostaje Poljakom, imajo pa — Židje!

Kakó naj si torej izdatno pomore ubogi maloruski narod v tej deželi, čeravno je po številu večji od poljskega? Mislim, da dokler bodo v naši državi take razmere, kakoršne so sedaj, bode v Galiciji še nadalje Poljak gospod, Malorus pa trpin!

Чѣмъ люди живы? — Zakaj so ljudje živi?

Разсказъ Дѣла Толстого. — Preložil M. P.

Мы знаемъ, что мы перешли изъ смерти въ жизнь, по тому что любимъ братьевъ; не любящій брата пребываетъ въ смерти (1. посл. Иоанна III. 14).

А кто имѣетъ достатокъ въ мірѣ, но, видя брата своего въ нуждѣ, затворяетъ отъ него сердце свое: какъ пребываетъ въ томъ любви Божія? (III. 17).

Дѣти мои! станемъ любить не словомъ или языкомъ, но дѣломъ и истиною (III. 18).

Любовь отъ Бога, и всакій любящій рожденъ отъ Бога, и знаетъ Бога (IV. 7).

Кто не любитъ, тотъ не позналъ Бога, потому что Богъ есть любовь (IV. 8).

Бога никто никогда не видѣлъ. Если мы любимъ другъ друга, то Богъ въ насъ. (IV. 12).

Богъ есть любовь, и пребывающій въ любви пребываетъ въ Богѣ, и Богъ въ немъ. (IV. 16).

Кто говоритъ: я люблю Бога, а брата своего невидитъ, тотъ лжець: ибо не любящій брата своего, котораго видить, какъ можетъ любить Бога, котораго не видитъ? (IV. 20).

I.

Жилъ сапожникъ съ женою и дѣтьми у мужика на квартирѣ. Ни дома своего, ни земли у него не было, и кормился онъ съ семьею сапожною работою. Хлѣбъ былъ дорогой, а работа дешевая, и что зарабатываетъ, то и проѣстъ. Была у сапожника одна шуба съ женой, да и та износилась въ лохмотья; и второй годъ собирался сапожникъ купить овчинъ на новую шубу.

Къ осени собрались у сапожника деньжонки: три рубля бумажка лежала у бабы въ сундукѣ, а еще пять рублей двадцать пять копѣекъ было за мужиками въ селѣ.

И собрался съ утра сапожникъ въ село за шубой. Надѣлъ нанковую бабью куртку на ватѣ на рубаху, сверху кафтанъ суконный; взялъ бумажку трехрублевую въ карманъ, выломалъ палку и пошелъ послѣ завтрака. Думалъ: „получу пять рублей съ мужиковъ, приложу своихъ три, куплю овчинъ на шубу“.

Пришелъ сапожникъ въ село, зашелъ къ одному мужику — дома нѣтъ, общала баба на недѣлѣ прислать мужа съ деньгами, а денегъ не дала; зашелъ къ другому — заболѣлъ мужикъ, что нѣтъ денегъ, только двадцать копѣекъ отдалъ за починку сапогъ. Думалъ сапожникъ въ долгъ взять овчины. Бѣ долгъ не повѣрилъ овчинникъ.

— Денежки, говоритъ, принеси, тогда выбирай любя, а то знаемъ мы какъ долги выбирать.

Такъ и не сдѣлавъ сапожникъ никакого дѣла, только получилъ двадцать копѣекъ за починку, да взялъ у мужика старыя валенки кожей обшить.

Потужилъ сапожникъ, выпилъ на всѣ двадцать копѣекъ водки и пошелъ домой безъ шубы. Идетъ сапожникъ дорогой, самъ съ собой разговариваетъ:

— Я, говоритъ, и безъ шубы тепелъ. Выпилъ шкаликъ, оно во всѣхъ жилкахъ играетъ. И тулупа не надо.

Vemo, da smo prešli iz smrti v življenje: zato ker ljubimo brate; kdor ne ljubi brata, ostane v smrti. (I. posl. Jan III, 14).

A kdor ima premoženje tega sveta, pa vidi svojega brata v potrebi in zapre svoje srce pred njim: kakó prebiva v tem ljubezen božja? (III, 16).

Otroci moji! ljubimo ne z besedo in jezikom, temveč z dejanjem in resnico (III, 18).

Ljubezen je od Boga, in vsak, ki ljubi, je rojen od Boga in pozna Boga. (IV, 7).

Kdor ne ljubi, ta ne pozna Boga, zato ker Bog je ljubezen. (IV, 8).

Boga nikdar nikdor ni videl. Ako se ljubimo med seboj, ostane Bog v nas (IV, 12).

Bog je ljubezen, in kdor ostane v ljubezni, ostane v Bogu in Bog v njem. (IV, 16).

Kdor govori: ljubim Boga, a črti svojega brata, ta je lažnik, ker ne ljubeč brata svojega, katerega vidi, kakó more ljubiti Boga, katerega ne vidi? (IV, 20).

I.

Živel je čevljar z ženo in otroci pri kmetu na stanovanju. Ni hiše svoje, ni zemlje ni imel in živil je sebe in družino s čevljarskim delom. Kruh je bil drag, a delo po ceni, in kar se prisluži, to se i zajé. Imel je z ženo kožuh, a tudi ta se je raztrgal; drugo leto pa se je pripravljval čevljar kupiti ovčjih kož na nov kožuh.

Proti jeseni se je nabrala čevljarju vsotica: tri rublje v papirju je imela žena v omárici, a še pet rubljev in petindvajset kopejk je bilo pri kmetih v vasi.

Napravil se je čevljar zjutraj v vas po kožuh. Na srajco je oblekel nankovo, poddelano jopico, a po vrhu sukneni kaftan; papir za tri rublje je vtaknil v žep, odlomil palico ter po zajutreku odšel. Mislil je: „od kmetov prejmem pet rubljev, priložim svoje tri, kupim ovčjih kož za kožuh“.

Prišel je čevljar v selo, šel k prvemu kmetu — ga ni doma; žena pa je obečala, da pošlje čez teden moža z novci, a novcev ni dala; šel je k drugemu — kmet se je zarotil, da ni novcev, samo dvajset kopejk mu je dal za popravo čevljev, Mislil je čevljar vzeti ovčji kož na dolg. V dolg kožuhar ni zaupal.

— Novce, pravi, prinesi, potlej izbiraj po svoji volji, a to vemo, kakó se dolgovi izbirajo.

Takó ni opravil čevljar ničesar, le dvajset kopejk je dobil za popravo, in vzel od kmeta stare izvaljane čevlje iz klobočevine, da jih obšije s kožo.

Potožil je čevljar, izpil za vseh dvajset kopejk žganja in šel domov brez kožuha. Ide po poti, pa govori s seboj:

— Jaz, pravi, sem tudi brez kožuha gorak. Izpil sem ga kozarček, igra mi po vseh žilicah. Tudi ovčjega

Иду, забывши горе. Вотъ какой я человекъ! Мнѣ что? Я безъ шубы проживу. Мнѣ ея вѣкъ не надо. Одно — баба заскучаетъ. Да и обидно: ты на него работай, а онъ тебя водить. Пстой же теперь: не принесешь денежки, я съ тебя шапку съ нему, ей Богу сниму. А то что-жъ это! По двугривенному отдаешь! Ну, что на двугривенный сдѣлаешь? Выпить—одно. Говорить: „нужда“. Тебѣ нужда, а мнѣ не нужда? У тебѣ домъ и, скотина, и все, а я весь тутъ; у тебя свой хлѣбъ, а я на попокушномъ: откуда хочешь, а три рубля въ недѣлю на одинъ хлѣбъ подай. Приду домой, а хлѣбъ пошелъ. Опять полтора рубля выложь. Такъ ты мнѣ мое отдай.

Подходить такъ сапожникъ къ часовнѣ, у повертка; глядитъ: за самой за часовней что-то бѣлѣется. Стало ужъ смеркаться; приглядывается сапожникъ, а не можетъ разсмотрѣть, что такое. Камня, думаетъ. здѣсь такого не было. Скотина? На скотину не похоже. Съ головы похоже на человека, да бѣло что-то. Да и человеку зачѣмъ тутъ быть?

Подошелъ ближе—совсѣмъ видно стало. Что за чудо: точно человекъ, живой ли, мертвый, голышемъ сидитъ, прислоненъ къ часовнѣ и не шевелится. Страшно стало сапожнику, думаетъ себѣ: „убили какіе-нибудь человека, раздѣли да и бросили тутъ. Подойди только, и не раздѣлаешься потомъ“.

И пошелъ сапожникъ мимо. Зашелъ за часовню—не видать стало человека. Прошелъ часовню, оглянулся, видятъ: человекъ отслонился отъ часовни, шевелится, какъ-будто приглядывается. Еще больше заробѣлъ сапожникъ, думаетъ себѣ: „подойти, или мимо пройти? Подойти—какъ бы худо не было: кто его знаетъ, какой онъ? Не за добрыя дѣла попалъ сюда. Пойдешь, а онъ вскочитъ да задушитъ, и не уйдешь отъ него; а не задушить, такъ поди возжайся съ нимъ. Что съ нимъ, съ голымъ дѣлать? Не съ себя же снять, послѣднее отдать. Пронеси только Богъ“!

И прибавилъ сапожникъ шагу; сталъ ужъ проходить часовню, да зазрѣла его совѣсть.

И остановился сапожникъ на дорогѣ.

— Ты что-же это, говоритъ на себя, — Семень, дѣлаешь? Человекъ въ бѣдѣ помираетъ, а ты заробѣлъ, мимо идешь. Али дюже разбогатѣлъ? Боишься, ограбятъ богатство твое? Ай, Сема, не ладно!

II.

Повернулся Семень и пошелъ къ человеку; подходит Семень къ человеку, разглядываетъ его и видитъ: человекъ молодой, въ силѣ, не видать на тѣлѣ побоевъ, только, видно, измержъ человекъ и напуганъ, — сидитъ, прислонясь, и не глядитъ на Семю, будто ослабъ, глазъ поднять не можетъ. Подошелъ Семень вплотъ, и вдругъ—какъ будто очнулся человекъ, повернулъ голову,

kožuha ni treba. Idem, pozabivši gorjé. Glej, kak človek sem! Kaj je meni? Jaz preživim brez kožuha. Meni ga vse življenje ni treba. Jedino — žena bode nevoljna. A tudi razžaljivo je: ti delaj zanj, a on tebe vodi (za nos). Počakaj pa: ako ne prineseš novcev, vzamem ti kapo, za Boga, da jo vzamem. In kaj je to! Po dve grivenki (sreberni drobiž) plačuje. Nu, kaj napraviš za dve grivenki? Zapiti — vsejedno je. Pravi: „sila je“. Tebi je sila, a meni ni sila?“. Ti imaš hišo, živino in vse, a jaz sem ves tukaj; ti imaš svoj kruh, a jaz živim od tega, kar kupim: od koder hočeš, a tri rublje daj na teden jedino za kruh. Pridem domov, a kruh je pošel. Zopet poldrugi rubelj izvleci. Tako plačaj tudi ti meni moje.

Tako se čevljar bliža cerkvi na ovinku; gleda: za cerkvico se nekaj beli. Začelo se je uže mračiti; gleda, gleda čevljar, a ne more razložiti, kaj da je. Kamenja, misli, takega tukaj ni bilo. Žival? Živali ni podobno. V glavi je podobno človeku, a nekaj belega je. A čemu je tudi človeku tu biti?

Stopil je bliže — povsem se je razločilo. Čudno: človek je, živ ali mrtev, kot siromak sedi prislonjen k cerkvi in se ne gane. Ustrašil se je čevljar in si misli: „ubili so človeka, slekli ga, in vrgli semkaj. Približaj se samo in ne boš se opravičeval potem“.

In šel je čevljar mimo. Šel je za cerkvico — človeka ni bilo videti. Prešel je cerkvico, ozrl se in vidi: človek se je odslonil od cerkvice in se giblje, kakor bi se ogledaval. Še bolj se je preplašil čevljar in si misli: „hočem li približati se ali mirno iti? Približati se — ko bi hudega ne bilo: kdo ga pozna, kakošen je? Za dobra dela ni tukaj. Ako pojdeš dalje, skoči k tebi, te zaduši in ne uideš od njega; ako te pa ne zaduši, pojdi, hodi z njim. Kaj hočem z njim, nagim? S sebe ne slečem, poslednjega ne oddam. Obvaruj me Bog“!

Čevljar je pospešil korak; oddaljil se je uže od cerkvice, ko se mu je vzbudila vest.

In ustavil se je na poti.

— Kaj delaš Semen? govori sam s seboj. Človek v bedi umira, a ti si se zbal in ideš mimo. Ali si močno obogatel? Ali se bojiš, da ugrabijo bogastvo tvoje? Oj, Sema, ni prav!

II.

Vrnil se je Semen in šel k človeku; pristopi k njemu, opazuje ga in vidi: človek je mlad in močan, na telesu ni videti udarcev, vidno je le, da je otrpnel od mraza in prestrašen, — sedi naslanjaje se in ne gleda na Semena; kakor da bi bil oslabele, ne more povzdigniti oči. Stopil je Semen tik njega, in hipoma, — kakor da bi se probudil, povzdignil je glavo, odprl oči in po-

открылъ глаза и взглянул на Семена. Съ этого взгляда полюблился человекъ Семену. Бросилъ онъ наземь валенки, скинулъ кафтанъ.

— Будеть, говорить, толковать-то. Одѣвай что-ли. Ну-ка.

Взялъ Семень человека подъ локоть, сталъ поднимать. Поднялся человекъ. И видитъ Семень; тѣло тонкое, чистое, руки, ноги не ломаныя и лицо умильное. Накинулъ ему Семень кафтанъ на плечи. Не попадаетъ въ рукава. Заправилъ ему Семень руки, натянулъ, запахнулъ кафтанъ и подтянулъ подпояскою.

Снялъ было Семень съ головы картузь рваный, хотѣлъ на голаго надѣть, да холодно головѣ стало; думаетъ: „у меня лысина во всю голову, а у него виски курчавые, длинные, надѣлъ опять. „Лучше сапоги ему обуя“.

Посадилъ его п сапоги валеные обуя ему.

Одѣлъ его сапожникъ и говоритъ:

— Такъ-то, братъ. Ну-ка, разминайся, да согрѣвайся. А эти дѣла всѣ безъ насъ разберутъ. Идти можешь?

Стоитъ человекъ, умильно глядитъ на Семена, а выговорить ничего не можетъ.

— Что-же не говоришь? Не зимовать же тутъ. Надо къ жилью. Ну-ка, на, вотъ, добинку мою, обогрись, коли ослабъ. Раскачивайся.

И пошелъ человекъ. И пошелъ легко, не отстаётъ.

Идутъ они дорогой, и говоритъ Семень.

— Чей, значить, будешь?

— Я не здѣшній.

— Здѣшнихъ-то я знаю. Попалъ-то, значить, какъ сюда, подъ часовню?

— Нельзя мнѣ сказать.

— Должно, люди обидѣли?

— Никто меня не обидѣлъ. Меня Богъ наказалъ.

— Извѣстно—все Богъ, да все же куда-нибудь прибавиться нало. Куда надо-то, тебѣ?

— Мнѣ все равно.

Подивился Семень. Не похожъ на озорника и на рѣчахъ мягокъ, а не сказываетъ про себя. И думаетъ Семень: мало ли какія дѣла бываютъ. И говоритъ человеку:

— Что-жъ, заходи ко мнѣ въ домъ, хоть отойдешь мало-мальски.

Идетъ Семень; не отстаётъ отъ него страникъ, рядомъ идетъ. Поднялся вѣтеръ, прохвативаетъ Семена подъ рубаху и сталъ съ него сходить хмѣль, и прозябать сталъ. Идетъ онъ, носомъ посапываетъ, запахиваетъ на себѣ куртушку бабью и думаетъ: „вотъ те и шуба: пошелъ за шубой, а безъ кафтана приду, да еще голаго съ собою приведу. Не похвалитъ Матрена*! И какъ подумаетъ о Матренѣ, скучно станеть Семену. А какъ поглядитъ на странника, вспомнитъ, какъ онъ взглянулъ на него за часовней, такъ взиграетъ въ немъ сердце.

(Продолженіе будетъ).

gledal na Semena. S tem pogledom se je človek priljubil Semenu. Vrgel je izvaljane čevlje na tla, odpasal se, položil pas na čevlje in slekel suknjo.

— Izpregovori kakó, pravi čevljar, Nu, odeni se.

Vzel je Semen človeka pod pazduho in ga začel vzdigovati. Dvignil se je človek. In vidi Semen: telo je tenko, čisto, roke in noge nepolomljene in obraz je mil. Vrgel mu je suknjo na pleča; roki niste padli v rokova. Uredil mu je roke, oblekel ga, zavil v suknjo in ga prepasal.

Snel je Semen kapo z glave in ga hotel pokriti, a glavi je bilo mraz; misli: „jaz imam vso golo glavo, a on ima kodraste in dolge lase“, in se je zopet pokril. „Rajši mu čevlje obujem“.

Posadil ga je in mu obul izvaljane čevlje.

Odel ga je čevljar in rekel:

— Takó je to, brat. Nu, idi, da se segreješ. A vse to brez nas nastane. Ali moreš iti?

Stoji človek, milo zre na Semena a izpregovoriti ne more ničesar.

— Čemú pa ne govoriš? Tu nam ni prezimovati. Treba je domov. Nu, ná, moja palico, opri se, ako si slab. Giblji se.

In šel je človek. In šel je lahko, ne zaostaje.

Ideta po cesti, i vpraša Semen:

— Odkod si?

— Nisem domačin.

— Domače poznam. Obnemogel si, kakor je videti, pri cerkvi?

— Ne morem reči.

— Gotovo so te ljudje napadli?

— Nikdor me ni napadel. Bog me je kaznoval.

— Izvestno — Bog je povsod, vendar pa je treba kje ostati. Kam si namenjen.

— Meni je vse jedno.

Začudil se je Semen. Ni podoben malopridnežu, v govoru je mehak, a o sebi noče govoriti. In misli Semen: „kaj se še ne zgodi“ ter reče človeku:

— Pojdi k meni v hišo, vsaj se malo odpočiješ.

Semen ide; a tujec ne zaostaje za njim, ideta vstric. Vzdignil se je veter in silil Semenu pod srajco; pijanost ga je popuščala, in zebsti ga je začelo. Ide, diha skozi nos, zavija se pod ženino poddelano jopico in misli: „glej, to je kožuh: šel sem po kožuh a pridem brez suknje in še nagega privedem seboj. Ne pohvali te Marena*! In tesnó je Semenu, ko pomisli na Matreno. A ko pogleda na potnika in se spomni, kakó se je ozrl nanj za cerkvico, tedaj vzigrá v njem srcé.

(Dalje pride.)

Pravoslavje v zapadni Rusiji.

Mračen je začetek 17. veka ruske zgodovine. „Смутное время“ so ga okrstili domači zgodbeopisci, i to nazvanje je resnično i polno notranjega globokega smisla. K najžalostnejšim prizorom te dōbe pa spada plen i smrt nesrečnega moskovskega carja *Vasilja Ivanoviča Šujskega*. Zaplenila ga je zapadna intriga, katera je v podobi poljskega carja Sigismunda III. privzdignila glavo do sedmega nebesa.

Karamzin po tem slučaju piše: „Poslali so Vasilja v Gostynski grad okolo Varšave, kjer je čez nekoliko mesecev okončil svoje žalostno, pa ne bezslavno življenje, 12. sep. 1612. l. Tam so pomrli tudi njegovi brati, koji pa v krizih i težavah niso bili tako trdni, kakor pa je bil Vasilj Ivanovič. Da bi uvekovečil svoj triumf, vzdignil je Sigismund nad mogilo svojega nesrečnega neprijatelja i kneza Dmitrija Ivanoviča mramorni spomenik. Bilo je to v Varšavi, na Krakovskem predmestju, v novi kapeli pri cerkvi sv. Križa l. 1620“. Nadpis, ki ga navaja tudi slavni ruski zgodovinar, je gromoglasen i jamči, da je Sigismund bil kralj poljski i švedski, da je razbil moskovske vojske pri Kljušinu, da je vzel Moskovsko stolico, da je Smolensk pa le vrnil „Rěči Pospolitoj“ i da je zaplenil celó moskovskega carja z njegovim bratom itd.

Začetkom tekočega stoletja je kapelica Šujskega z gradom, v kojem je bila sezidana, pripadala liberalnemu poljskemu mecenatu *Stašicu*. Ta je podaril vse svoje gromadno ozidje upravi narodne prosvete, koja je je oddala „Obščestvu ljubiteljev nauk“. To društvo pa je leta 1830. nauke pozabilo i se je poprijelo puške i meča ter je igralo skoro prvo vlogo v prvem poljskem metezu (vstaji). Ruska vlada ga se ve da ni po glavici pogladila za njegove „nauke“, pa glavo je vendar pustila njegovim članom, kar bi ceteris paribus gotovo ne storila ni jedna druga vlada, a samo razgnala je na vse četiri kraje sveta te čudne „ljubitelje nauk“, a imetje društva je konfiskovala kot glavno ognjišče zmote (revolucije). Ko se je pa plamteča poljska meča (fantazija) vendar nekoliko povspokojila i ohladila v teku časov, priredila je ruska vlada iz Stašicevih poslopij *prvo rusko klasično gimnazijo v Varšavi*. Storila je to nekaj se ve da zato, ker je v prekrasnem ozidju bila uže urejena pravoslavna časovnja (kapelica), kjer so torej mogli prilično urediti pravoslavno cerkovno službo za dijake pravoslavnega krsta.

Ko je pa predlanskim japonski fanatizem skoro ubil našega carjeviča, učna uprava Varšavskega okrožja predelala je nekoliko staro kapelico ter postavila nekoliko novih božjih podob na čast tega žalostnega i veselega historičnega dogodka. Stari zgodovinski spomenik Šujskih postal je tako ruskemu srcu še bolj drag i mil kakor spomenik na čast spasa ljubimca naslednika.

Ali ruski minister narodne prosvete, neumorni grof *Deljanov*, obiskavši i ogledavši si lanskega leta ves varšavski učni okraj, a letos pa le navestivši Varšavo po slučaju odkritja (otvorjenja) zemljedelnega Aleksandrovskega instituta, se s tem ni ogradil ali omejil.

Zapadni kraj je sedaj v trdnih ruskih rokah. Ne samo gen. gubrn. *Gurko* je pravi mož na mestu, tudi g. popečitelj učnega dela *Apuhtin*, si je zaslužil slavo človeka istinito ruskega v vseh obzirih svojega vedomstva (uprave); o ravnatelju rečene gimnazije pa ne bomo govorili: to je stari izkušeni borec za rusko delo v poljskem okraju, ime *Stefanoviča* grmi na vso Poljšo...

I glejte, ti jedrnati delavci na polju ruske prosvete na ruski zapadni meji predstavili so grofu *Ivanu Davydoviču* svoj načrt, po kojem se spomenik carjev i knezov Šujskih, spomenik o spasu sedanjega ruskega carjeviča spreobrne v *veličastveni sobor* (cerkev stolno) ruske pravoslavne učeče se mladine v Varšavi, katere se nabere več nego 1000 duš. Načrti so utrjeni tudi od samega carja, torej delo pojde bistro (naglo) naprej. Hram božji bo iz treh predelov: Glavni — v čest sv. Tatjane, dne otvorjenja gimnazije; postranska pa — v čest slovanskih blagovestnikov sv. Cirila i Metodija i sv. Nikolaja Čudodejnika v spomin spasa naslednika — Nikolaja Aleksandroviča. Sobor ruske učeče se mladine v Varšavi bo precej obširen, na 600 duš, po obrazu Petrograjskega Smolnega hrama. Ob nedeljah morejo biti torej tri opravila, tako da ruski otroci v ruski državi uže ne bodo po praznikih bez sv. maše, kar je bivalo doslej.

Pomimo (razun) hrama pri prvi ruski — ona je možka i ženska — gimnaziji v Varšavi, še skoro sezidajo tri druge pravoslavne cerkve: *Pravoslavno stolno cerkev na Saksonskem trgu, na dobrovoljne doneske vsega ruskega naroda*; podpisno je začel spomladi gen. guber. *Gurko* s prenavdušenim pozivom. Na *Ujzdovskem drevoredu, cerkev vojnega vedomstva* (poslov), na sredstva vojnih dospevkov i vojnega ministerstva; ta cerkev je po poročilih „Mosk. Věd.“ uže skoro dovršena. *Bolnični hram*, načrti kojega so tudi uže predloženi osrednji vladi.

V poljskem stanu je taka energična delavnost ruskih vlastij (oblastij) se ve da vzbudila strašen jok i stok. Poljska intriga je dolgo likovala (radovala se) i mudila razvoj ruskega pravoslavja. Ali vsaka laž ima kratke noge, a laž hudobna v okrožju vesti i vere je tem manj dolgotrajna. V ruski stolici, na Nevskem progledu, stojé poljski hrami v polnem svojem veličju. Prah Šujskih je bil zares skoro po smrti moskovskih vladarjev odpravljen domov, v Moskvo; ali zavet Sigismundov od tega svoje veljave ni izgubil, torej pravoslavje klije tam, kjer ga je posejal Sigismund III., dika i ljubezen nekdanje poljske slave; volenti non fit iniuria... Slovenskim latinizatorjem pa še hoc sit solatio: Bili so časi, ko je ruska vlada milijone trosila na olepšanje „poljske stolice“, na poljska gledališča itd. itd. itd.; a Poljakom ni bilo volje niti peti, niti plesati po ruski, torej je pač naravno, da je Rusija vstopila na drugo pot svoje kulturne delavnosti: more biti, da se Poljaki pravoslavnega Boga ne bodo tako bali, kakor se bojé ruskega Mamona...

Božidar Trvorcov.

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубѣха.

V *Kolomskem* ujezdu, kojega prostranstvo je = 150.000 □ vrst, je prebivalcev 6.661 duš. Narodnih šol je 13, med njimi dve ministerski, 11 pa cerkovno-prihodskih. V ministerskih se je učilo 1891-2 1. 61 dečkov i 14 deklic, v cerkovno-prihodskih 137 dečkov i 48 deklic. Iz otrok, koji bi po svojih letih morali učiti se, ne uči se 279 dečkov i 365 deklic. V 5 cerkovno-prihodskih šolah učili so vse predmete svečeniki, v 1. psalmščik, v 3. učiteljice i v 2. posebni učitelji. Cerkovno-prihodske šole, iz kojih 4 imajo svoje hiše, veljale so 1.162 rub., v tem ko so za trud svoj dobivali učitelji določeno plato le v 6 šolah. V *Pečengskem* samostanu skoro bodo zidali novo cerkev, a v *Pečengski* naselbini novo šolo, katere je uže davno potrebno. Kajti najbliža šola je pazrečka v 110 vrstah razstojanja (oddaljena)!

— Da bi spodbudili dobivanje prirodnih bogastev i da bi povzdignili obrtnijo v najbolj severnih ruskih gubernijah, ustanovilo je ministerstvo narodne prosvete v *Arhangelsku* mehanično i tehnično učilišče drugega razreda. Na to učilišče je začetkom naznačilo 64 tis. rub., na uredbo je pribavilo 32 tis. rub. a na vzdrževanje mu je na leto namenilo 20 tis. rub.

— V *Tamerforsu*, na krajnem zapadu *Finije*, ustanovili so dvorazredno ljudsko šolo za pravoslavne ruske otroke. Če pomislimo, da je finski separatizem v poslednjo dobo dosegel svoj vrhunec, moramo to naredbo smatrati za malo brco od ruske vlade, tem bolj, ker bo ta šola pod vedenjem (upravo) ruskega ministerstva prosvete.

— Do konca prve polovine tekočega leta bilo je v Rusiji 1500 strokovnjaških šol raznih tipov i razredov.

— V teku prve polovine tekočega leta ustanovili so v Rusiji 16 trgovih in prometnih društev na delnicah z osnovno imovino do 12 milj. rub.

— V južno-zapadni Rusiji zasnovali so letošnje jesen 6 novih tovarnih umetnih cezenj. Srednja Azija je neki začela silno popravovati prejo in tkanje.

— V *Petrograjsko akademijo duhovnih nauk* stopi letos 97 lie (oseb), med kojimi je troje svečnikov, 1 dijakon, 2 vseučilišna dijaka, 7 dijakov, okončivših klasično gimnazijo, 1 pitomec *Gatčinskega* sirotskega instituta, 1 Srb, 1 Bolgar, 1 Črnogorec i 2 Gruzina. Vsi drugi pa so pitomci duhovnih seminarij, iz kojih odlični navadno postopajo v duhovno akademijo ali pa gredo v selske svečenike.

— „Nov. Vr.“ priobčilo je nedavno plamen (ognjen) članek pod zaglavjem „Всени избиение младенцев“. Kakor vidite, titulus furiosus; a prebravši članek, smo našli, da se v njem govori o tisti hibi ruske prosvete, katero je kratko možno opredeliti tako: *Srednje šole v Rusiji dajejo takó mnogobrojen naraščaj inteligencije, da ga visoke strokovnjaške šole nimajo kam devati.* Največa krivda temu je seveda duh sedanjega ruskega občinstva. Ta duh je duh nažive, duh spekulacije, od koje mladini preti postopati v tihe, mirne prostore vseučilišnih muz: razni tehnologični zavodi mikajo, a še bolj mikajo tisoči, koji blisté v nedaljnji bodočnosti... Naj bi postopali v vseučilišča, i ne bilo bi nikakih „jesenskih otročij“, ne ginolo bi 83% „nadepolne“ mladine. A kakor smo uže rekli, *člada tukaj ni kriva, krivo je samo rusko naobraženo občinstvo, gledajoče s prevelikimi očmi na boga 19. stoletja, na boga židovstva, na tele zlata...*

B. Iv.

Govoreč o carinski vojni Nemčije proti Rusiji, dobro omenjajo „Mosk. Véd.“ št. 199. t. 1., da je glavni udarec Nemčije proti Rusiji povišanje carine na ruska žita. Ta naredba skoro onemogočuje prodajo ruskega žita v Nemčiji. Nadejajo se pa Rusi, da prodajo svoja žita drugod. Ker pa ruski gospodarji poprečno niso bogati, ter morajo časi svoja žita prodajati pod ceno, skrbi vlada,

da bi i tu odpomogla, in sicer s kreditom iz državne banke na tako zvane solo-menjice. Privatne banke pa dovoljujejo posojila pod žita za 5-7%, a ta postopek je za Rusijo jako nizek. Kredit pa daje gospodarjem več samostalnosti, da ne morajo prodajati, ko so cene nizke, na kar jako računijo Nemci. Privatne banke stroške pri takih posojilih nosijo same, le za varovanje žit morajo plačevati sami gospodarji. 8 svoje strani državna banka daje posojila privatnim bankam v te svrhe za 3½%. Torej država pomaga tu v širokih razmerah gospodarjem in žitni kupčiji.

— Za zadnje lakote razdali so državnih posojil okolo 135 milijonov za živež in za seme in sicer tako, da bi-se vračalo žito „pud za pud“. Ker se je pa pokazalo, da je taka vrnitev neudobna (neprikladna), dovolil je car ukazom od 20. junija st. st., da se odplačuje to posojilo v denarjih, a ne po ceni onega leta, ko je bila lakota, marveč po povprečni srednji ceni zadnjih 10 let. To je velika milost za ubogo ljudstvo, ker država izgubi okolo 70 milijonov r. Cenili so pa kukuruzo, proso, ajdo, grah in drugo po ceni ovsa: gotovo jako nizko, in se ve da na korist ljudstvu. Tudi za rženo moko vrača se rž, ki je ceneja od moke. Še neke druge olajšave so dovoljene, tako, da bode ljudstvo letosi, ko pričakujejo, posebno dobro letino (gl. „Mosk. Véd.“ 181. t. 1.), lahko odplačevalo.

— Pri finanč. ministerstvu sestavilo se je poverjenstvo za podpiranje žitnih cen in sicer pod predsedateljstvom tovariša ministra Antonoviča. Glavna zadača je tu, da pomorejo kmetijstvu, ki uže nekaj let mnogo trpi ali od slabe letine ali od slabih cen na žitu.

— Dohodki ruske srednje in male duhovščine v obče niso veliki. Zato jih povečujejo od časa do časa. Obča težnja pa je, da bi duhovščina dobivala od države plačo, in bi se tako gotovo povišal tudi njen vpliv, ko bi duhovnik ne bil tako zavisen od svojih župljanov, kakor je pogostoma sedaj.

— O novi reformi občinskih sodišč (волостные суды) izražajo se ruska glasila jako pohvalno, posebno za to, ker so podčinjena nadzoru zemskih načelnikov, ker to pomeni red v teh sodiščih. Prejšnja popolna nezavisnost teh sodišč od vsakega nadzora bila jim je pogubna.

— Čuje se, da kanijo osnovati posebno kamčatsko gubernijo. To bi bilo Kamčatki gotovo na veliko korist: poljedelstvo, živinoreja in druge vrste pridobitev povzdignile bi se. Tudi rudarstvo bi se hitro razvilo, ker v tem kraju so našli uže zaleže mnogih rud. Našli so rude: železo, med, žveplo i. dr. Našli so tudi premog, potreben za obdelovanje rud.

— „Сергѣй Сафоновъ. Стихотворения.“ (1892-93. r.) СПб. 1893. S. S. poje še le kake 4 leta, kritika mu je prijazna in hvali svežest njegovih poezij. Primerjajo jih s pomladjo, ko vse zeleni, cvete, diši, a vmes se čuje veselo pevanje drobnih ptic. Niso pa posebno raznovrstne. Očitajo pa tudi temu pesniku ono otožno struno, ki tako rada zvuči v novejših ruskih pesnikih, a priznavajo, da ni pretirana in je iskrena.

— G. Edegard bil je l. 1892. v Ameriki najbolj zavzet, da Amerikanci naberejo nekaj v pomoč gladujočim v Rusiji. Bil je sam v Rusiji ter napisal celo knjigo o svojem potovanju. V predgovoru pravi, da, ko bi človek pisal le resnico o Rusiji, ne bi našel čitateljev, tako so ljudje priučeni na laži o tej državi. Pisatelj se čudi, da v Rusiji ni našel nikakih „užasov“. Koj na meji je videl, da ruski carinski činovniki niso strašila, marveč bolj ljubeznjivi ljudje, nego so drugod taki činovniki. Prav srčno so ga sprejeli v Petrogradu in povsodi izražali svojo iskreno hvaležnost za pomoč. E. misli, da je glavni vzrok glada 1892. l. občinsko skupno posestvo zemlje, in da so po osvobojenju kmetov zajeli se v njih selski oderuhi. Ko je pa nastopil glad, hiteli so prvi na pomoč bivša gospoda (graščaki) teh kmetov, ter jim pomagali, kolikor so mogli.

— Nedavno umrl je v Parizu Fran Dachinski, ki je nekdanj vzbudil pozornost s svojo teorijo, da so Rusi Mongoli. Rodil se je 1816. leta v Ukrajini. Odgojen je bil fanatičnim Poljakom ter je 1831. l. hotel pristati k vstašem, ali je bil zasežen. 1846. l. bežal je iz Rusije na Zapad, kjer je povsodi vzbujal sovraštvo proti Rusiji in zahteval, da se Rusi potisnejo za Ural. Posebno marljivo je

deloval v Parizu. A po krimski vojni preselil se je v London, kjer pri treznih Angličanih ni imel vspeha. Vrnil se je torej v Pariz, kjer je energično deloval za vzpostavitev Poljske. Njegovo teorijo je kritika popolnoma pobila. Te dni umrl je v Parizu skoro pozabljen tudi od svojih rojakov: zadnja leta je živel od jako male podpore, katero je dobival od poljske emigr. zaloge. C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele :

Otvoritev Dolenjskih železnic. Dne 27. pr. m. odprla se je slovesno proga Ljubljana-Grosuplje-Kočevje. Slavnostni vlak so zasedli: trgovski minister marquis Bacquehem, več zastopnikov trgovinsk. ministerstva, generalni ravnatelj drž. železnic Bilinski, sekcijski načelnik vitez dr. Witteck, prometni ravnatelj Skala, viši poštni ravnatelj iz Trsta Pokorny, divizionar fml. Albori, dež. predsednik bar. Hein, dež. sodišča predsednik Hočevnar, gen. major Fux, dež. orož. poveljnik Müller, dež. glavar Detela, Ljubljanski župan Grasselli, preds. trg. zbornice Perdan, več državnih poslancev, dež. odborniki in več dež. poslancev, več viših političnih in justičnih uradnikov itd. Po vseh postajah bil je vsprejem jako slovesen; nagovorom posameznih deputacij odgovarjal je minister na slovenskem jeziku. Originalno manifestacijo je bilo videti med postajama Ortnek in Ribnica v Žlebičah. Tu je bil postavljen visok slavolok z napisom: „Železniške postaje želimo!“, okolo slavoloka pa je bilo zbranega mnogo ljudstva. V Kočevju pozdravilo je občinstvo vlak s „Hoch“-klici, mesto je bilo okrašeno z raznimi zastavami, večinoma črno-rudeč-zolte, deželne tribojnice ni bilo. V Kočevju je bil banket, na katerem je izpregovoril prvi drž. poslanec bar. Schwegel v nemško-slovenskem govoru napitnico na vladarja, naglašujoč posebno zvestobo Slovencev. Za njim je izpregovoril minister, kateri si je s svojo ljubeznjivostjo pridobil simpatije vseh prisotnih. Napil je deželi in sklenil svojo napitnico doslovno: „Jaz pijem na blaginjo vojvodine Kranjske in njenih prebivalcev“. Napitnici so se odmeli burni „Živio“-klici. Minister Bacquehem sprejel je v Kočevju deputacije, kateri ste izrekli željo za podaljšanje te proge do Karlovca. Minister je prijazno odgovoril, da se bode po možnosti uvaževala ta želja.

Izlet „Ljubljanskega Sokola“ v Ribnico. Novo Dolenjsko železnico uporabil je „Ljubljanski Sokol“ dne 1. t. m. za izlet na dolenjsko stran. Ta izlet sponesl se je krasno, in vsprejem je bil povsodi sijajen. Vlasti starodavni Ribniški trg dokazal je o tej priliki utrjeno svojo narodno zavest.

Volilni shod v Postojini. Dne 1. t. m. sklical je dež. posl. notranjski kmetskih občin dr. Vošnjak svoje volilce, da jim poroča o svojem delovanju in da se dogovorijo o kandidaturi za prihodnje deželnozborske volitve. V svojem govoru je omenil, da nima dež. zbor kranjski sicer več nekdanje politične veljave, pač pa je važen z obzirom na gospodarstvo in šolstvo. Opisal je vse deželnozborske naredbe v prid kmetiskim občinam, zatem je prešel na spolšni politični položaj. Omenjal je najprvo novega deželnega predsednika bar. Heina, o mišljenju katerega se še ne more izreči prava sodba. H koncu pa se je govornik dotaknil domačega prepira, kateri se je, žal, zadnji čas še poostiril. Povedal je, kdo je ta prepir zanetil, a dokazal je tudi, da v nevarnosti ni vera, pač pa narodnost. Želeti je, da skoro konča to nesrečno pričkanje,

in da se složi ves narod v boju za narodnost in vero. — Kandidaturo za izpražnjeni deželnozborski mandat po pok. Hinku Kavčiču, prevzel je g. Jurij Kraigher, posestnik v Hrašah, kateri je naglašal svojo gospodarsko vedo in se pripoznal v političnem oziru kot odločen pristaš narodno-napredne stranke.

V pravoslavje so 8. t. m. v Trstu prestopili 3 Slovenci iz dveh rodbin, mož in žena iz jedne, 1 dekle pa iz druge.

„Il Diritto Croato“ bil je v 5ih letih svojega izhajanja 117 zaplenjen, nezaplenjen je izšel 143krat. Ker misli, da je tej strogi cenzuri krivo tudi dejstvo, da izhaja v Pulju, namerja preseliti se z novim letom v Trst, kjer se nadeja svobodnejšega zraka.

„Zveza slovenskih posojilnic“. Iz III. letopisa slovenskih posojilnic za leto 1892. razvidimo, da je imela največ posojilnic Štajerska (20) s skupnim denarnim prometom 7,169.514 gld. Na Koroškem je bilo 14 posojilnic s prometom 1,216.349 gld. Kranjska je imela 13 posojilnic s skupnim prometom 4,492.658 gld. Zadnje mesto zavzemlje Primorska s samo 7 hranilnicami in skupnim prometom 448.155 gld. Skupno je bilo torej 1892. leta 54 slovenskih posojilnic (proti 45 l. 1891.) Letos je prirastlo drugih 7, takó, da znaša danes skupno število 61 slovenskih posojilnic. Upravnih stroškov imela je zveza skupno 34.088 gld., kateri se razdelijo tako-le: Koroška 3652 gld., Kranjska 8612 gld., Primorska 1593 gld. in Štajerska 20.231 gld. Čisti dobiček znaša skupno 39.329 gld. — Pri tem izkazu pa niste vračunjeni posojilnici pri Devici Mariji na Jezeru v Prevaljah in v St. Janžu v Rožni dolini, kateri ste začeli še le lani junija in maja meseca delovati. Prva imela je prometa za 37.733 gld. in čistega dobička 12 gld., druga pa prometa za 35.346 gld. in dobička 9 gld.

Zahvalno pismo biskupu Strossmayrju. Predsedništvo „družbe sv. Cirila in Metoda za Istro“ odposlalo je vladiki Strossmayrju to-le zahvalno pismo: „Vaša Prevzišenost! S pismom z dne 22. avgusta 1893. blagovolila je Vaša Prevzišenost razveseliti hrvatski narod v Istri z dvema plemenitima daroma, z dvema velikima dobrotama; prva je v tem, da je blago srce V. P. darovalo naši istrski šolski družbi sv. Cirila in Metoda tisoč goldinarjev, katerih sprejem potrjujemo; druga je, da je V. P. s toplimi besedami, nadahnenimi z verskim in narodnim čustvom, blagohotno pritrnilo osnovi naše družbe ter jo priporočilo ob vsakej priliki. Silno znamenite so brez dvojbenosti besede takó visokega cerkvenega dostojanstvenika, kakor je V. Pr. — besede, s katerimi ste povdarjali, da je sveta, od Boga in vere naložena dolžnost vsakega narodnjaka, braniti in hraniti narodni značaj lastnega naroda. Te zlate besede snujejo novi pogum tudi v onih, kateri so se kazali doslej mrzlo v izpolnitvi svojih dolžnostij proti narodu, katerega so sinovi. — Za obe dobroti, to je

za plemeniti dar in za merodavne priporočilne besede zahvaljujemo se brezkončno V. P. v imenu družbe, na čelu katere stojimo sedaj in v imenu vseh, kateri bodo uživali dobrote. — Vsprejmite V. P. izraz najglobokejšega spoštovanja in hvaležnosti ponižno podpisanih. Odbor istrske družbe sv. Cirila in Metoda“.

„Südmark“, pangermansko društvo, katerega glavni smoter je izpodrivati slovenske posestnike posebnost na Štajerskem ter jih nadomeščati s svojimi somišljeniki, ima baje 51 podružnic, izmed katerih je na samem Štajerskem okoli 40; na Koroškem se jih je vgnjezdilo 5 in 2 na Kranjskem. Imovine kaže sedaj 6182 glđ. 44 kr.

O Slovenkah pisateljicah. Poročujoč o „Zbranih spisih Pavline Pajkove“, pisatelj svečenik dr. Fr. Lampe, urednik „Dom in Sveta“, ki je zajedno dr. bogoslovja in modroslovja, dodaje to-le: „Zares, ugaja nam, da imamo pred seboj v posebni knjigi spise pisateljic. Ne samo, da je slovstveno delovanje omikane Slovenke drugim vrstnicam v lep vzgled, tudi narodu samemu je v ponos, da ima pisateljice. Na vprašanje: Ali naj ženska deluje na slovstvenem polju, ne odgovarjamo, ker je stvar dovolj dognana. Zakaj bi omikana in duhovita ženska ne imela nastopiti javno s književnimi proizvodi? Ne samo, da sme, ampak tudi jako važno nalogo izpolnjuje v narodnem slovstvenem delovanju. Resnica, spoznavanje, pravost — je jednaka za vse ljudi. Ni pa jednako čuvstvovanje, zelenje. Ženska čuti po svoje, goji svoje želje. Iz čutečega ženskega, materinega srca nam je dohajalo prvo duševno življenje, prva vzgoja. Torej ima tudi v slovstvu pravico, kazati se to žensko čutenje in zelenje“.

To, kar izjavlja tukaj slovenski svečenik, velja za ženske vseh narodov, a dr. Lampe je imel vendar poseben namen, da je opravičil v pogledu na Slovence žensko pisateljstvo. In da je izjavil znane in priznane resnice ravno on, je posebnega pomena. On se je postavil namerč v tem vprašanju v popolno nasprotje z dr. Mahničem, ki hoče, da bi tudi v literaturi slovenski obveljala njegova. Ta poslednji je začel z nova v „Rimskem Katoliku“ zanikati žensko sposobnost z nazor, ki so uže davno pobiti in razglašeni kot nazadnjaški. Mi se tukaj predmeta ne dotikamo dalje, konstatujemo pa, da dr. Lampe je po veljavi svojih naslovov vsaj taka avtoriteta, kakor dr. Mahnič; prednost pa ima dr. Lampe v tem, da njegovi nazori o ženskem pisateljstvu se vjemajo z nazori prvih mislilcev sedanjega veka, v tem ko bi moral dr. Mahnič iskati somišljenikov v prešlih dobah ali pa pri sovrstnikih, ki so prespali sedanje dobo ter zakrivajo oči pred razkritimi dejstvi.

Slovenske naobraženke, ki čutijo v sebi sposobnost pisanja, so dobile v dr. Lampetu zaščitnika, ki pri tužnih slovenskih razmerah pomenja več, nego vsi zagovori na pregrešno „liberalstvo“ od priv. katolikov obsojenih posvetnih naobražencev. Naj torej nadaljujejo v slovenski književnosti popolnjevati to, za kar so po naravi sposobniše, nego še toliko spretni pisatelji.

b) ostali slovanski svet.

Cesar se je mudil nekaj dnij v Inasbruku, kjer so v obližju odkrili spomenik Andreju Hoferju; ogledal si je tudi letošnjo tirolsko deželno razstavo. Ves nemški del dežele se mu je prišel poklonit, in bil je s pojavljenem lojalnosti jako zadovoljen. Italijani južne Tirolske pa so ostali ob tej slavnostni priliki doma; le deputacija nekaterih občin je došla s spomenico v Innsbruck, predstavila se cesarju ter izrekla staro željo Italijanov, vsled katere naj bi se južna Tirolska, „Trentino“, popolnoma ločila od ostalega dela Tirolske. Cesar je odgovoril, da skrbi jednako za Italijane, kakor za

Nemce ali ostale narode, in da se ustreže južni Tirolski, kolikor dopuščajo celokupni državni interesi, zato da zaukaže vladi, vprašanje pretresati na novo. Vladni listi, posebnost „Fremdenblatt“, je opetovano ob tej priliki zatrjeval, da Italijani južne Tirolske uživajo naklonjenost vladino in narodno jednakopravnost na vse strani, celó v vojaškem pogledu, da pa vlada ne more prepustiti, da bi se ta kos dežele popolnoma odtrgal od nemške Tirolske. Konstatovali so celó nemški liberalni prijatelji Italijanov, da v južni Tirolski prevladuje sedaj irredentizem.

„Slov. Narod“ je dokazal z vsem pravom, da je manj pomislekov za ločenje južne (slovenske) Štajerske od nemškega dela, nego pa razkrojitev Tirolske. Analogno se je spomnil „Галичаннн“ potrebe, da se loči ruski del Galicije od poljskega. Vprašanje Trentinsko pride v državnem zboru v razgovor, in zato bode še prilika dotakniti se ga.

Državni zbor na Dunaju se je otvoril danes, 10. t. m. Velike debate bodo v tem zasedanju zaradi osadnega stanja v Pragi, izpremembe volilnega reda, oziroma občega volilnega prava in jezikovnega načrta, ki ga po svoje predloži nemška levica.

Kar se dostaje osadnega stanja, je značilno, da je na Dunajskem shodu kakih 2000 delavcev izreklo se odločno proti izjemnemu stanju v Pragi; bojé se, da bi zaradi anarhističnih nakan ne zadela jednaka osoda tudi Dunaja in drugih mest. Vlada pa dobi vsakakor večino v opravičenje osadnega stanja v Pragi. Poljaki jej bodo, kakor vedno, na uslugo; uže davno zapravljeni nimbus nemški levici vendar beli glavo, kakó bi ga rešila navidezno; no ona bode glasovala kot sedanja vladna stranka za izjemno stanje. Slovanski listi dokazneje, da sedaj bi imeli slovanski člani Hohenwartovega kluba najlepšo priliko, ločiti se iz tega kluba, ker drugače pridejo v moralno stisko pri glasovanju ob izjemnem stanju v Pragi; kajti večina tega kluba bode vendar sledila Hohenwartu, ki bode tudi to pot podpiral vlado. Vse je radovedno, kakó jo krenejo slovanski in hrvatski člani tega kluba; sofizmi in poznejši izgovori, t. j. gotovo, jim ne bodo pomagali nič. Mladočehi razložijo v državnem zboru po svoje stvari, kolikor jim ne skrejšjo svobode govora. Ob tem zasedanju ponovi se dokaz o vprašanju, kaj in koliko je gnjilega v našem sedanjem parlamentu.

Česka. Zopet so vtaknili v ječo nekoliko oseb, o katerih gre preiskava zaradi veleizdajstva. Zatvorili so tudi še nekaj urednikov, med njimi te dni dra. Rašina, prevzevskega uredništvo „Polabana“. Preiskovali so tudi prostore pri „Nar. Listech“ in dom njih lastnika dr. Jul. Gregra. — Manifest Mladočehov, ki se je tiskal v mnogih tisočih iztisov v Lipsiji in Budapešti, so na Češkem zaplenili. Mnogo odtisov pa so razposlali pod zavitkom na druge kraje. Avstrijski listi so priobčili posnetke, in nemški liberalni listi so obsojevali to skupno izjavo mladočesko kot puhlo, polno praznih fraz; iz priobčenih stavkov pa se kaže energičen slog, ki opisuje nastanek in vzroke sedanjega položaja na Češkem in dušnega razpoloženja češkega naroda. Mnogo listov je bilo zaplenjenih zaradi tega manifesta. — Prof. dr. Masaryk, državni poslanec, je odložil svoj mandat; najbliži povod je bila njegova misel o shodu volilcev, češ, da mu niso zaupali popolnoma. — Notranje ministerstvo je zaukazalo Praški občini tam, kjer so sedaj samo češki ulični napisi, iste do 25. t. m. zopet popolniti z nemškimi. Občina se pritoži na najvišje sodišče; želeli je tu v rešnici jasnosti in jednakega merila za vse narode, za vsa mesta.

Bar. Spens-Booden, dosednji načelnik v pravosodnem ministerstvu, je postal moravski namestnik namesto odstopivšega, z baronstvom odlikovanega vit. pl. Loebela. Bar.

Spens je Nemec, zna menda tudi češki, vendar pa je le nemška levica zadovoljna z njegovim imenovanjem, in to v tej dobi največ pomenja. Trdijo, da bode on ščitil dosedanje Nemce v Moravi; to bi pomenjalo nadaljnje nadvladanje $\frac{1}{4}$ z Židi močno pomešanega nemškega naseljenja nad $\frac{1}{4}$ Slovanočehov te pokrajine. Levica, kakor pravijo, je novega namestnika dobila na račun za usluge, katerih potrebuje sedaj vlada.

„Slovansky spolek politicky“ je imel 8. t. m. v Kromerizu shod, katerega so se udeležili poslanci in govorniki tudi iz Češke, Morave in Silezije. Na dnevnem redu je bil razgovor o sedanjem položaju, o češkem vprašanju in ostalih Slovanih. Bil je torej to važen shod.

Skupni vojni minister je postal general pl. Kriegerhammer. Nadvojvoda Albrecht je odlikovan od cesarja z naslovom: General-Feldmarschal.

Poslanec Romančuk pred svojimi volilci. Dne 24. pr. m. sklical je maloruski poslanec Romančuk svoje volilce ter jim poročal o sedanjem političnem položaju. Obsojal je večino *poljskih* poslancev zбоk njih *protislovanske* politike v državnem zboru. O izjemnem stanju v Pragi je obžaloval, da se je lotil grof Taaffe naredeb, katere obsoja celó Plener sam. Rekel je, da bi se morala izvesti preosnova volilnega reda. Govorilo je o tej priliki tudi več seljakov, kateri so pozivali klub maloruskih poslancev, da bi govorili proti izjemnemu stanju v Pragi.

Narodnopisna razstava odprla se je dne 3. t. m. v Opavi v Sileziji. Ta razstava služi tudi v pripravo narodopisne razstave v Pragi in daje točno narodno podobo toliko z gospodarskega, kolikor s političnega stališča. Tudi je ta razstava jako zanimiva z narodno-zgodovinskega stališča, kajti izložena so razna uradna, dedinska in mestna pisma in tudi stari rokopisi iz samostanov.

„**Vyšehrad**“ bil je te dni zaplenjen, ne da bi bilo uredništvo moglo doznati, kateri članek je dal povod konfiskaciji. Uredništvo je izjavilo, da si vsled današnjih tiskovnih odnosaev naloži več rezervno v političnih stvarih in se bode bavilo bolj z narodno-gospodarskimi stvarmi.

U ogerskem državnem zboru se vrše važne debate; kar se dostaje nemadarskih narodnostij, hočejo jih po posebnih vladnih ukrepah še bolj pritiskati; madjarska gospodovalna stranka je pozabila, da utegne počiti tudi njen vrč.

Federalizem in centralizem. „Deutsche Volkszeitung“ prinesla članek iz Gradca, kateri zagovarja federalizem v prilog nemško-narodnim probitkom. Članek dokazuje, da se s centralizmom ojačujejo južni Slovani, in da se baje slabi nemštvo v planinskih kronovinah, in da je posebno bratrimstvo Hrvatov in Slovencev nevarno Nemcem. Z drugimi besedam povedano, želé si Nemci federalizma samo zaradi tega, do osamijo Slovence in si pridobé večino v prihodnjem nemškem alpskem področju. Dalje pravi članek, da so se južni Slovani že dovolj okoristili s centralizmom, in da so dovolj močni, da morejo misliti na to, kako bi dali svojim zemljam federalistiško lice. Dejstvu, da se bratijo Srbi in Hrvati Dalmacije s svojimi sorojaki v ogerskih državah, ne morejo prigovarjati Nemci, kajti oni so v narodnostnem tesnem sorodstvu; govoré isti jezik, deli jih samo različna vera. Njih „Velika Hrvatska“ ni tvor domišljije, ampak se oslanja na zgodovinsko prošlost. Mi Nemci ne bi imeli ničesar prigovarjati osnovi velike hrvatske kraljevine, ako je združena s personalno unijo s skupno monarhijo. Pri teh in enakih pojavih se je razkrilo, da bi nemški nacionalci vse-kakor radi sprejeli seosbno Slovence, najprej morda le nekatere slovenske pokrajine pod nemštvo, kakor se kaže tudi potom posebue vrste federalizma.

Mirko Hrvat, predsednik hrvatskega sabora v Zagrebu, umrl je v Djakovem. Pokojni se je rodil dne 19. septembra 1826. v Zagrebu, kjer je zvršil svoje nauke. Leta 1848. se je izkazal kot ognjevit borilec za narodna prava in bil med najiskrenjšimi pristaši načel in osebe dra. Ante Starčevića. Leta 1852. se je preselil v Djakovo, kjer ga je vladika Strossmayr imenoval upraviteljem vlastelin. Ko je leta 1861. prišel v sabor, odlikoval se je kot ognjevit branitelj narodnega prava, vsled česar se je tedanji ban Šokčević bal tega parlamentarca, kakor živega ognja — leta 1884. in 1885. pa je izvršil proti Davidu Starčeviću vse najstrože mere saborskega poslovika. Bil je veren pristaš narodne stranke in vladike Strossmayrja in prišedši kot poslanec v madjarski sabor, je od 1868. leta naprej tri leta vodil neustrašeno opozicijo proti Madjarom. Pod banom Mažuraničem je bil izvoljen za saborskega podpredsednika in je ostal v tej časti do poznatega razkola v narodni stranki pod banom Pejačevićem. Tedaj je osnoval z Miškatovičem, Vončino, Šramom in drugimi Pejačevićovo večino, katero je prevzel ban Khuen-Hedervary. Ta večina ga je izvolila leta 1884. saborskim predsednikom. Pokojni Mirko Hrvat je bil človek sicer jeklene volje, toda idealni čut je izgubil uže v mladostnih letih, bil je prek in prek trezna, praktična narava, vendar pa mu njegovi osební odnošaji proti vladiki Strossmayrju niso dopuščali pokazati svoj pravi čut. V svojem praktičnem mišljenju smatral je narod za hrpo ljudij raznega mišljenja in raznih interesov, zбоk česar je odobral tisto stranko, katera je bila po njegovem mnenju silnejša. Zato pa je tudi vladi bana Hedervaryja mnogo pomagal; grof Khuen-Hedervary je našel v njem sekiro, s katero je vdarjal po opoziciji.

V. skupščina „Hrv.-slav. vatrogasne zajednice“ v Valpovem je sklenila jednoglasno sprejeti list „Vatrogasec“ kot svoje glasilo. Isti list priporočila je deželna vlada vsem občinam, posebno takim, v katerih področju so ognjegasná društva, ker bi isti mogel jako dobro vplivati na širjenje in jačjenje ognjegastva v hrvatsko-slavonskih občinah. „Zajednica“ objavila je doslovno poročilo V. skupščine v posebni brošuri, tiskani v Zagrebu. Iz poročila blagajnikovega posnemamo, da je imela „Zajednica“ od septembra 1891. do septembra 1893. 824 gld. 87 kr. dohodkov in 624 gld. 84 kr. stroškov. — Zajedno izdal je gosp. Mirko Kolarić, učitelj gasilne čete in upravitelj gasilnega društva v Zagrebu, za gasilce jako zanimivo knjižico pod zaglavjem: „Naučni put po vatrogasnom svijetu“ — U Zagrebu, knjigotiskarna i litografija C. Albrehta. 1893. — Ta brošura opisuje: Vatrogasne uredbe v Monakovu; Vatrogastvo v Zlatnom Pragu (in češko narodno gledališče v Pragi); Vatrogastvo u Beču (in dvorska opera na Dunaju) in Vatrogastvo v Budimpešti (in opera v Budimpešti). Konečno je še „Zaglavek“, v katerem se opisujejo na kratko gasilne priprave v štirskem Gradcu, v Solnogradu, v Brnu in Olomucu.

Srbski kralj Aleksander I. se je bil sešel s očetom Milanom v Opatiji.

Sprava med Obrenovići in Karadjordjevići. „Odjek“ pozdravlja z iskrenim veseljem korak, ki ga je učinil mladi kralj Aleksander v Topoli, položivši venec na grob „Velicega Karadjordja“. Nazivlja ta korak „historijski čin“. Spominja, kako so neprijatelji Srbije znali izkoristiti mržnjo med obema najplemenitejšima srbskima hišama državi v zlo in nesrečo. Omenja, da pod vladu Karadjordjevićevo nihče ni smel — pod strogo kaznijo — omenjati zaslug osnoveatelja današnje dinastije, v tem ko pod Obrenovići ni smel nihče niti izgovoriti imena Karadjordjevićevega. A prišla je doba, ko je vladar izvil nasprotnikom Srbije to orožje s tem, da je činom pravičnosti priznal veljavo Karadjordjevi-

čevo in s tem pobil vsa one, kateri so si delali političski kapital iz zgodovinske slučajnosti. Na grobu velikega kneza srbskega izpregovoril je kralj srbski besede ljubezni in s tem nastopil rešilno pot bratimstva z narodom. Konečno izreka „Odjek“ svojo nadejo, da najde ta kraljevski korak vesel odmev v srcu narodovem, in da pozdravi ves narod ta čin kot delo velikega in modrega vladarja. — Knez Peter Karadjordjević poslal je kralju naslednjo brzojavno zahvalo: Njeg. Veličanstvu, Aleksandru I., kralju Srbije, Beograd. Iz Belgrajskih novin, stiglih mi po pošti, doznal sem, da je položilo Vaše Veličanstvo venec na grob mojega deda Karagjordja v Topoli. Ta plemeniti čin, kateri izvrši prvokrat Obrenović, je naš narod radostno pozdravil z iskrenim odzivom vroče hvaležnosti. In če tudi sem obsojen po nemili usodi na bivanje daleč od mile mi domovine Srbije, pozdravljam tudi jaz ta dostojni in priznanja polni korak Gospodarjev v spomin velikega vodje.

Bismark in Madjari. Gosp. Nikola Bethlen objavil je iz svojega dnevnika razgovor, ki ga je imel z Bismarkom, po bitki pri Kraljevem Gradcu, v kateri je bil težko ranjen. Na vprašanje, ali bi mogla konservativna pruska vlada uvesti Klapkovo upravo, odgovoril je: „Taka uprava ne bi mogla biti ničesar drugega, nego vojna demonstracija proti nasprotniku.“ O personalni uniji med Avstrijo in Ogersko pa je omenil, da Fr. Deak in madjarski državniki ne bi je smeli sprejeti, kajti obteževala bi vzdrževanje velemočnega stališča monarhije, a najboljši upor Madjarov proti slovanski poplavi je velemočno stališče države, katera je tudi v prid Pruski. Kajti „Avstrija ima svojo posebno misijo v zjedinenju Nemčiji“; Pruska ima zjedinjeno Nemčijo osnovati, a Avstrija „jo ima braniti proti Vstoku“; nje glavna zadača je zabraniti udarec med Slovani in Nemci. Z izključenjem Avstrije iz Nemške zveze stori se prvi korak k zjedinenju Nemčije. Smešno je pa misliti, da hočemo Avstrijo anektovati; s tem bi si naložili 14 milijonov Slovanov na pleča. Čim silnejša pa je Avstrija, toliko boljše je za nas, kajti prej ali slej morati se zvezati obe državi, ker je to v interesu obeh sil. Ako pa Ogerska dobi svojo nezavisnost, zadržuje s tem Avstrijo v svojem postopanju. Ogerski nikakor ni potrebno nasilno tlačiti Slované, kajti mogla bi se zrušiti prvenska uloga madjarska.

Za slavnosti v čast ruskemu brodogradstvu dovolil je občinski svet Pariški 350.000 frankov. Ruski admiral Avelan dobi v dar srebrni kip, predstavljajoč *oboroženi mir*; jednake bronaste kipe dobé ostali častniki, moštvo pa se obdari s Pariškimi malenkostimi. Dalje je sklenil občinski svet, da se prekrsti „Avenue de Boulogne“ v „Avenue Cronstadt“, in da se postavi kip carja Petra Velikega pred hišo, v kateri je o svojem obisku l. 1718 stanoval v Parizu.

Rusko brodogradstvo pripluje v Tulon 13. t. m. Francija bode več dni praznovala ta dogodek; glasila, ki nasprotujejo prijateljstvu Rusije in Francije, skušajo na vse pretege oslabšati pomen tega dogodka.

Odlikovan diplomat. Car Aleksander III. odlikoval je diplomata Šiskina, namestnika Giersovega za časa njega bolezni, z redom Aleksandra Nevškega. Šiskinova spretnost povzdignila je veljavo Rusije na Vstoku.

Vatikan in Rusija. „Moniteur de Rome“, kakor znano, organ Vatikanski, je priobčil sedaj jako zanimiv članek, ki zahteva od *katoliških novin*, da bi prenehale trditi, da se v Rusiji prosleduje ali preganja katolicizem, in da bi ne tiskale nikakih dopisov z lažmi te vrste, kakor tudi da bi ne prevajale poljskih časnikov, razprostranjajočih take laži, ker na tak način katoliške novine zavirajo prehod Rusije na katolicizem. Nasprotno, katoliške novine so dolžne izražati

se o Rusiji kar najbolje, vzbujati k njej simpatije sredi narodov zapadne Evrope, sosebno v Franciji in Italiji, predstavljati Rusijo kot državo, gotovo ali pripravljeno vsako minuto zjediniti se z katolicizmom, in tedaj se Rusija, iz hvaležnosti, v zvezi s Francijo potegne zato, da se obnovi posvetna oblast papeževa in prejde s celim slovanskim svetom na katolicizem. Da je dopustila Rusija, da se je papežu vzela posvetna oblast, sledilo je sosebno iz tega vzroka, da je hotela ona pokarati katolike v Italiji za njih lehkovernost, s katero so prijemali laži, razprostranjene po Poljaki o preganjanju katoliške cerkve pod gospodstvom Rusije. Danes, ko je že izmerjena kara ali kazen, je Rusija gotova obrniti svoj obraz k papeškemu prestolu, katoliške novine pa naj jej to olajšajo s tem, da popolnoma zatrejo vero poljskim prekucijskim komitetom, raztresajočim samo lažne vesti o njeni vladi. Naposled pravi članek, da je neresnica, kakor da bi bil car glavar cerkve. Ne v osnovnih državnih zakonih Rusije, ne v pravoslavnem katekizmu ni rečeno, da je car glavar cerkve. To so izmislili jedino vrati Rusije.

Ta članek, kakor se vidi iz posnetka, ki so ga priobčili tudi drugi slovanski listi, obsojuje odločno in brez izjeme vse sedanje, v interesu katolicizma pišočee liste, torej ne le nemške, ampak tudi take, ki se ponujajo Slovanom v njih besedi. Takih je sosebno na Češkem in Slovenskem. Pri poslednjih opisujeta in blatita „Slovenec“ in „Rimski Katolik“ Rusijo leta in leta in sta jo včasih zagazila do — ostudnosti. Ta dva lista pobirata iz poljskih novin, o katerih trdi sam Vatikanski organ, da trosijo po svetu laži o Rusiji. Kar sta ta dva lista zagrešila zadnjih let na to stran, ne popravita niti v 20 letih, tudi ko bi pisala odslej še toliko objektivno in pravično. Kakor da bi ju bil najel hudobni duh, zasledovala sta po poljskih virih to, kar je samo po sebi najbolj senčno, črno in zajedno lažljivo. Mi smo videli katoliškega svečenika, izobraženega, učenega moža, ki je pred leti od gnjusa pljunil v tla, ko je čital gnjusobno pisanje v „Slovencu“ o Rusiji, njenih svečnikih itd. A te vrste listi se niso le zagrešali in greše do današnjega dne proti katolicizmu, ampak so delovali in delujejo zajedno za tisto občo politiko, ki spravlja slovanske narode v krilo germanstvu in torej tudi s tega stališča v versko opasnost.

V Vatikanu po takem poznajo sedaj poljske laži in poljske prekucijske komitete, a vedó tudi, da poljske laži o Rusiji škodujejo silno tudi katolicizmu. Vatikanski organ potrjuje to, kar je pisal o Rusiji in Poljaki misijonar Vanutelli. Poslednji bode vesel, da njegove skušnje in njegovo označevanje stvarij dobiva vero tudi pri važnem Vatikanskem glasilu.

Čehi v Prusiji. V Ratiboru začel je izhajati češki tednik pod imenom: „Katolické noviny pro lid moravský v Prusku“.

Litvini neprijatelji Poljakov. Litvini bili so nekdanj pravoslavni, toda pred kakimi 200 leti sprejeli so od Poljakov katoliško vero in polagoma tudi njih jezik. Sedaj pa so uvideli, da jih hočejo Poljaki zavesti v neprijateljstvo z Rusijo, vsled česar hočejo zameniti vsa poljska imena z litvinskimi in uvesti litvinsko, tiskano cirilico. Rusi podpirajo to gibanje.

Rusifikacija baltičkih pokrajin Ruska vlada je sklenila odpraviti vsako razliko, ki je bila doslej za Nemce v baltičkih pokrajinah ter napraviti iz njih običajne gubernije. Početek je storjen s tem, da so nekaterim mestom vrnena njih prvotna ruska imena. Nemcev je v baltičkih pokrajinah skupno samo dvanaesti del in so naseljeni posebej po mestih. Ta manjšina si je pa vendar prisvojila nadvlado nad Estonci in Latiši in je celó leta in leta gojila veleizdajsko agitacijo,

katero je ruska vlada motrila s čudno ravnodušnostjo. Šele tedaj, ko so odnosi med Nemčijo in Rusijo postali nekoliko napeti, in ko so začeli baltiški Nemci javno grditi ruski jezik in zahtevati, da se baltiške pokrajine spojijo z Nemčijo, šele tedaj je obrnila Rusija svojo pozornost na to nevarno propagando. Od te dōbe začenja preobrat. Ruska vlada je začela s tem, da je odpravila v teh pokrajinah nemške srednje šole in vseučilišče v Jurjevem, pozneje odpravila je nemščino tudi iz uradov. Ko je car podpisal ukaz, s katerim se spreminjajo imena raznih mest, rekel je baje, da ne mara, da bi se vstvaril iz baltiških pokrajin nov Šlesvig-Holstein, radi katerega bi mogla Nemčija napasti Rusijo.

V baltiških gubernijah je ruska vlada uvedla predavanje veronauka v materinem jeziku. Nemcem se predava nemški, Poljakom poljski, Estom estonski, Latišem latinski in Rusom ruski. Med baltiški Nemci je zaradi tega veliko vznemirjenje, ker do nedavna so bile vse šole ustrojene z nemškimi poukom, kajti drugim narodnostim niso privoščili čisto nič pouka v njih jezikih. Pri tem predmeti, kateri so se prej predavali nemškimi narodnostim po nemški, predavajo se sedaj po ruski.

Papež in Madjari. Nek sotrudnik „Pesti Napla“ razgovarjal se je na Dunaju z nuncijem Agliardijem in je objavil v svojem listu to poročilo: Popolnoma je izmišljeno, da je papež poslal ogerskemu kralju pismo, v katerem je baje izjavil, da je pripravljen ublažiti stališče, katero je zavzel po svoji encikliki. Kralj madjarski sploh ni sprejel od papeža nobenega pisma, Vatikan pa je sklenil, da ne popusti niti za las v današnjem cerkvenem političnem vprašanju na Ogerskem. Zadnja beseda sv. Očeta je bila enciklika. Med Wekerlevim kabinetom in papežem razrezan je prt. Vladni predlogi najdejo v Rimu moč pripravljeno za boj. Madjarska visoka duhovščina da je sprejela encikliko z velikim navdušenjem. Primas Vaszary je bil prvi, ki je izjavil Rimu svojo zahvalo in globoko udanost. Vsi madjarski episkopi in nadepiskopi, tako tudi grško-katoliški, izjavili so nunciju, da bodo navdušeno slušali papeževe napotke. Kralj da še ni dal svoje odloke za zakonito osnovo o civilnem zakonu. Osnova leži še vedno na mizi predsednika odseka Papaya, ki je dobil od kralja nalog, da mu jo kasneje predloži v končno potrjenje. Kralj se težko odloči že meseca oktobra, morebiti niti tekom tega leta ne. Prej, nego se odloči, hoče še kralj vprašati razne madjarske državnike o položaju.

Zaloga zlata v Rusiji. Razni, Rusiji neprijazni listi so govorili, da obišče rusko brodovje Tulonsko pristanišče samo v ta namen, da se upoti novo rusko posojilo na Francoskem. Da se ovržejo te in jednake neresnične trditve, zamašil jim je „Prav. Vestnik“ hudobna usta z naslednjo izjavo: „Početkom septembra 1892. imela je državna blagajna v svojih blagajnicah in pri državni banki 603½ mil. rubljev zlata, v jednaki dobi t. l. pa okroglih 600 mil. rubljev, ali pa 2.402 mil. frankov. Vrhu tega sklenil se je državni proračun za 1892 po približnih cenitvah s prebitkom od 49.4 mil. rubljev, ter je činila tedaj vsota, združena z ročnimi zalogami denarja cesarskih blagajnic s 1. januarjem t. l. znesek od 84.5 mil. rubljev. Za tekoče leto postavilo se je 68.5 mil. rubljev primanjkljaja v proračun, vsled notranjega 4¼% posojila prejela pa je vlada 96.8 mil. r., torej 28.3 mil. r. več, nego je potrebovala v pokritje omenjenega proračunskega primanjkljaja. Poleg tega je skupila okolu 60 mil. kreditnih r. za preostanek 3% posojila v zlatu od leta 1891. Vlada mora torej imeti sedaj na razpolaganje več od 173 mil. r., t. j. 84.8+28.3+60 mil. r. Zajedno je treba opaziti, da so se dohodki prvih 7 mesecev t. l. povišali v primeri z jednako dobo p. l. za skoro 32 mil. r., in ker je tudi letina

boljša od l. 1892., je jasno, da se razpoložni denar ruske vlade ne samo ni zmanjšal, nego da je celo narasel in da se do konca t. l. pomnoži še bolj. Zato je bilo tudi možno, da finančno ministerstvo konvertuje zlato posojilo od l. 1883., ne da bi izdalo večje število 4% obligacij, nego znaša vsota za izmenjanje dejanski prijavljenih 6% titrov, v tem, ko se ne priglašene stare obligacije izplačajo v gotovini. Naposled zatrjuje omenjeni list, da so lani in letos vladi ponujali posojila, da jih pa vlada ni marala sprejeti, ker jih ne — potrebuje.

KNJIŽEVNOST.

„Slovanske knjižnice“, katero urejuje in izdava Andrej Gabršček v Gorici, je sedaj izšel I. snopič. Vsebina: „Ratmir“. Povest iz češke zgodovine. Spisal Jan Vavra; poslovenil Petrovič. Cena snopiču 12 kr.; za 26 snopičev na leto 2 glđ. 60 kr. Plačuje se naprej. Po tem, kar kaže I. snopič po zunanji čedni upravi (80 str.), in kar obečuje izdajatelj gledé na raznovrstno vsebino prevodov in tudi izvirnih spisov, zaslučuje novo podjetje obile podpore.

„Lijepa naša domovina“. Pod tem naslovom je založil „hrv. ped. zbor“ krasno knjigo za mladino. Spisal jo je učitelj Drag. Hirc, ki je večak v tej stroki. Priloženih je tudi 19 dobrih slik. Cena je 50 kr. „Vienac“ pravi: „Sretna je zamisao našega pedag. zbora, što se hrvatskoj omladini u takim odjelitim slikama prikazuje najvažnije predjele i prirodne krasote domovine Hrvatske“. No, tudi slovenska mladina ima potrebo in se rada seznanja s hrvatsko zemljo v obče; tudi njej bode knjižica dobro služila.

„Staroslovanski Misal“, ki se je predelal in dotiskal, je takoj pri izdanju pošel; sv. Stolica pa je naročila že drugo izdanje. Prvo je predelal Dragotin Ant. Parčić, in takisto pregleda sedaj isto svoje delo. Dotiskava se tudi rimski Rituval za tiste kraje, kjer se rabi poleg latinskega. Parčiću je biskup Strossmayr, kateremu je prvi poslal 1 iztis Misala iz zahvalnosti v dar, odgovoril v posebnem listu, iz katerega posnamemo v bodoči številki nekaj stavkov.

Mistra Pavla Stránskeho „Respublica Bojema“, z latiny preložil, životopisem Stránskeho a mnohými poznámkami opatřil Emanuel Tonner. V Praze. Nákladem vlastním 1893. Znano je, da je spisal Stránský to delo pred 200 leti, in da so je uvaževali tudi tuji narodi, poučujoč se o češkem narodu. Knjiga obseza tudi zaglavja o češkem pravu, njegovem početku in razvoju. Tonner pa je delo natančno preložil in pojasnil.

Velky slovansky Kalendár na rok 1894. Obseza med drugim: Jan Kollár. Jubilejná vzpomínka na pěvce „Slavy dcery“. Napsal Fr. Břilý (se 2 podobiznami). — Dr. Alois Trojan. Itd. Mnogo spisov in slik. Stoji 50 kr. Nakladatelství I. Otty v Praze.

Poučení o cholere. Pro širší vrstvy napsal Dr. Jaroslav Květ. Nakladatelství I. Otty v Praze. Str. 64, 8.º C. 36 kr. To delce poučuje, kakó se je vesti ob koleri, in sicer na podstavi najnovejših raziskovanj in nazorov.

„Wyrazy niemieckie w języku polskim pod względem językowym i cywilizacyjnym“. Pod tem naslovom je priobčil Gabr. Korbut v Varšavskem izdanju „Prace Filologiczne“ veliko (215 str.) in zanimivo razpravo s 3 zaglavji in slovarjem. Avtor pretresa okolo 1000 nemških besed.

Památky archaeologické a mistopisné. Organ archaeologického sboru Musea kralovství českého a Historického spolku v Praze. Red. dr. Josef Lav. Pič. Dílu XVI. seš. 1. R. 1893.

Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze. Pod tem naslovom je začel izhajati nov časopis, ki kaže zajedno na društvo, ki ga izdaje. Dobivajo ga jedino členi; ti plačujejo na leto po 1 gld. Prispevke prijemlje in časopis razpošilja g. Edv. Bufka, Kral. Vinohrady, Čelakovského sady, č. 432.

Comenium VI. — Vědecký odbor. Číslo 3. Jana Amosa Komenského „Kratké dějiny církve slovanské“. Preložil, Jar. Bidlo, v Praze. Vydaním a nakladem Comenia. 1893.

„Сборник за народни умотворения, наука и книжница“. Bolgarsko naučno ministerstvo je začelo izdovati ta zbornik l. 1889; priobčujeta se po 2 knjigi na leto, vsaka s 50 polami; doslej je došel zbornik do 8. knjige. Poslednja ima 3 oddelke: naučne, literarne in narodne slovesnosti. V 1. oddelku je nekoliko razprav o arheologiji, bolgarskem jeziku in pismenosti; v 3. so zbrane narodne pesmi o zasebnem in javnem življenju. Med temi so tudi 4 c Kraljeviću Marku.

Русский филологический Вѣстникъ, издаваемый подъ редакціею профессора А. И. Смирнова. 1893. Vsebina 1. in 2. knjige je med drugim naslednja: Исследования въ области русской фонетики. А. Шахматова. Южно-славянскія казанія о Кралевичѣ Маркѣ въ связи съ произведеніями русскаго былевого эпоса. Сравныя наблюденія въ области героическаго эпоса южныхъ Славянъ и русскаго народа. Та zanimiva razprava o Kraljeviću Marku je nadaljevanje razprav, priobčenih l. 1892. — Славянскія библиографическія замѣтки. — Служба святымъ славянскимъ апостоламъ Кириллу и Меодію въ болгарскомъ спискѣ XIV. в. А. Александрова. Та kritički spis se je priobčil tudi v posebni knjižici. — Этюды объ Пушкинѣ. М. Сумцова. — Библиографическія замѣтки и указатель новыхъ книгъ. — Vsak zvezek ima poleg večih kritičkih razprav tudi po več manjših, potem navajanje novih knjig in tudi pedagoške spise, kolikor se dostajajo jezika. Ta „Вѣстникъ“ izhaja po 4 krat na leto v knjigah, obsežajočih 10 do 15 pol. Stoji na leto s poštnino 7 rub.; adresa: V Varšavi. V редакцію Русскаго Филологическаго Вѣстника.

Указатель систематической литературы о славянахъ на русскомъ языкѣ, со времени сведенія гражданскаго шрифта 1708. года по декабрь. 1889. года. С. Петербургъ, 1893. 80. 568 pp. 6 p.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrto leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., pololetno 1 gld. 80 kr. in četrletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.

Izdajatelj in lastnik: Fran Podgornik. — Tisk tiskarne Dolenc. — Odgovorni urednik: Julij Mikota.

Славяне, ихъ взаимныя отношенія и связи. Kakor znano, začel je bil izdovati pokojni O. O. Pervolf, profesor Varšavskega vseučilišča, večje delo pod navedenim naslovom; proračunal je bil sam to delo na 4 knjige, a došel je le do prve polovine III. knjige (tom). Pod zaglavjem: Славяне западныя и восточныя въ ихъ взаимныхъ отношеніяхъ je uredil K. Ja. Grot še ne obdelani, po Pervolfu nabrani material ter ga izdal kot drugo polovino 3. knjige. Konec tega dela, t. j. IV. knjige, pa ne bode; o njej je hotel Pervolf razpravljati o prerojenju Slovanov in o razvitju slovanske ideje v poslednji čas. K poslednji knjigi je Grot priložil kazalo osebnih imen v vseh 3 knjigah. Cena tretji, zajedno poslednji knjigi je 2 rub.

Обзоръ звуковыхъ и формальныхъ особенностей болгарскаго языка. Н. Лавровъ. Москва 1893.

Главнѣйшія теченія въ русскомъ литературномъ языкѣ. (Вступительная лекція.) Е. Карскій. Варшава 1893.

О началѣ Славяно-Руси со стороны историко-археологической. Кіевъ 1892. ц. 70 коп.

Очеркъ Сибири. Елпатьяевскій С. Москва, 1893. 80. 205, pp. 2 p.

„Zur Geschichte russischer Hochzeitsbräuche“. Krek. Graz 1893. Spisa nismo imeli še sami v rokah.

Listnica uredništva. — M. H. „Jesen“ nije loša. Izrazi su prilično dobro birani, stihovi dosta gladki. Ali zadržaj nije nov, pače odviše star. Mi, u ostalom, ne primamo rado pjesama o proliči i cvieću, ružah i suzah, maju, raju i vaju... — Izvolite nam poslati štogod drugo; uvjereni smo, da ćete uspjati. — *Dalmatinski Hrvat.* Pjesnici, dandanes, imaju da se boje ne samo kritike, nego i cenzure. Sa malom promjenom u šestoj kitici buduću put. Do vidjenja! — *Spitignev.* Če se ne motimo, Vi do sedaj niste peli mnogo. Početek je tudi v poeziji težaven, dasi poeta nascitur. — Glede na obliko stihovi niso dosti gladki: Čez polje konjič oznojeni Leti kot pod nebom oblak, Na logu nategne stremeni, Dè k belcu, slovenski junak.. — Kaj dè to, če mnog mladenič je pal? — A dasi vsakdo vas pal kot junak.. — Gladki so ti-le stihovi: Dviguje se prah, čuj, molklo bobni Pod konjskimi zemlja kopiti! Junaski uzrik, po polji pa kri, Med hrupom junaci ubiti! — O svitanji dnè, na carski ukaz Spet vojna — — — In hrabrosti vsem na prsi v dokaz Pripjenja se zlata svetinja. — Vsebina bila bi zanimiva, da je nova. Do svidenja!

Naročnike v Trstu prosimo zopet vljudno, da nam pošiljajo po nakaznicah ali drugače naročnino na dom, via Farneto 44. — Ravno med temi naročniki je mnogo zaostankov; prosimo nujno, da bi jih doposlali.

Popravki k 18. števil. „Sl. Sv.“: Na str. 342, a. 25., v. zg.: odločilnišim; 348. a: Podobno nam. pogodno; ondi 39. v.: ugrož n. ugrož; str. 349, pesem: Prvi prepri, 10. kitica: „Rajše nam. Rajš“; 347. pesem: Mnogo ja terpelj . . . v 2. kitici, 1. stih, čitaj: Življ obidj i melochj polna.